MINISTERUL DE INTERNE

DEPARTAMENTUL SECURITĂȚII STATULUI

mașinațiuni din umbră

Δ1447

216

6 VOLUME

MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL SECURITĂȚII STATULUI

SECRET DE SERVICIU

MAȘINAȚIUNI DIN UMBRĂ

Nr. 329

SERVICIUL EDITORIAL ȘI CINEMATOGRAFIC
1982

Traducere de lt.-maj. MARIA ILIZ

Coperta: FLORIN ZANEA

PREFAȚA

Prezenta traducere urmărește să pună la dispoziția ofițerilor din aparatul de securitate un minimum de date referitoare la propagandă și dezinformare, atît în sensul lor de metode ale războiului secret, cît și ca arme de primă importanță ale războiului psihologic.

Lucrarea lui David Owen: Bătălia spiritelor — o istorie a psihologiei și dezinformării în războiul modern, *care stă la baza primei părți a traducerii de față, scoate în evidență faptul că, deși într-un anume sens, principiile de bază ale luptei psihologice sînt tot atît de vechi ca și războiul propriu-zis, folosirea psihologiei ca armă, sub formele ei cele mai complexe, aparține secolului nostru. Primul și, mai ales, cel de-al doilea război mondial au constituit tot atîtea ocazii de dezvoltare a tehnicii de luptă a tuturor participanților la confruntare, determinînd ca, mai mult decît în trecut, victoria să nu mai revină armatei celei mai temerare și mai numeroase, ci aceleia mai bine dotate cu mijloace de distrugere. Drept urmare, s-a amplificat necesitatea informării asupra forței adversarului, precum și a camuflării propriilor forțe, în special prin derutare asupra punctelor tari sau slabe și a eventualelor intenții.*

Totodată, creșterea fără precedent în a doua jumătate a secolului XX a puterii distructive a noilor arme și tehnici de luptă, de o parte și de alta a diferitelor fronturi, a făcut ca participanții la războiul modern să caute noi terenuri de confruntare. Astfel, influențarea moralului adversarului prin metodele propagandei și dezinformării a căpătat o tot mai mare importanță pe măsură ce lumea a devenit conștientă de pericolul enorm al unui nou război mondial — care n-ar

putea fi decît unul de tip nuclear —, iar progresul mijloacelor de comunicare în masă și explozia informațională au atins ritmuri și proporții nebănuite.

Dacă pînă la al doilea război mondial dezinformarea ca metodă era folosită prin excelență în activitatea de contraspionaj, ulterior s-a înregistrat o lărgire semnificativă atît a conceptului, cît și a domeniului de utilizare a acesteia. Astfel, în 1945, raportul oficial redactat de unitatea specializată a serviciului secret englez considera dezinformarea ca un atribut al contraspionajului în activitatea de controlare a agenților unui serviciu străin advers, activitate în care „ceea ce contează este jocul". La mai puțin de douăzeci de ani de la redactarea acestui raport, în 1963, experții americani în acest domeniu afirmau că „Dezinformarea nu este minciună de dragul minciunii. Ea trebuie să fie un mijloc subtil pentru determinarea unui guvern să facă ceea ce dorim noi, ori pentru împiedicarea lui să acționeze într-un mod ostil."

Pentru a atinge acest obiectiv, serviciile de informații nu-și precupețesc eforturile de imaginație și resursele materiale, dat fiind că, în prezent, revoluția tehnico-științifică a determinat extinderea fără precedent a mijloacelor de verificare a informațiilor care ajung pe o cale sau alta la un guvern. Pe de altă parte, „determinarea unui guvern să acționeze într-un anumit mod" necesită extinderea activității serviciilor de informații și, implicit, a acțiunilor lor de propagandă și dezinformare, într-o sferă foarte largă de domenii noi, pînă în prezent neabordate. Se impun, deci, și acest lucru este realizat de majoritatea marilor servicii de informații, evitarea oricărei rutine, oricărui șablon, și angrenarea în această activitate a unor adevărate personalități din domeniile psihologiei, sociologiei, literaturii, ziaristicii etc.

Fragmentele selectate și traduse, în partea a doua a prezentei lucrări, din memoriile a doi foști ofițeri operativi ai C.I.A., ilustrează, credem, în mod convingător, felul în care serviciul de spionaj american a preluat și dezvoltat mijloacele și metodele războiului psihologic al anilor '40, folosind, în aplicarea lor, cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii informaționale.

În activitatea C.I.A., dezinformarea a devenit un procedeu frecvent întrebuințat în așa-numitele „acțiuni politice" sau „acoperite", de fapt brutale amestecuri în afacerile interne ale altor state, vizînd schimbarea unor linii politice sau chiar înlăturarea unor guverne, considerate ostile de cele

mai multe ori pentru simplul motiv că aveau o orientare progresistă. Mai mult, serviciul secret american a mers cu folosirea propagandei și dezinformării în scopuri politice pînă la situația de a înșela chiar publicul american cu privire la originea și substratul unor operațiuni clandestine, atrăgîndu-și critici și sancțiuni din partea Congresului.

Cazurile prezentate în această lucrare vor contribui, sperăm, la mai buna cunoaștere de către ofițerii din aparatul de securitate a mijloacelor specifice dezinformării și războiului psihologic și, implicit, la depistarea acestor metode acolo unde ele sînt folosite în campania de diversiune ideologică declanșată în ultima vreme de cercurile reacționare împotriva țării noastre, activitate în care serviciile de spionaj au rolul de șef de orchestră. Cunoașterea și abordarea critică a cazurilor prezentate în această lucrare vor veni în sprijinul găsirii de către cadrele Departamentului securității statului a noi forme de contracarare a acțiunilor ostile nouă, de apărare fermă a valorilor supreme ale societății noastre.

ÎN LOC DE INTRODUCERE

Napoleon aprecia valoarea factorilor morali în război ca fiind de trei ori mai mare decît aceea a factorilor materiali. Şi, cu toate progresele în timp ale instrucţiei, armamentului, strategiei sau tacticii, factorii psihologici — moralul, spiritul, iniţiativa, surpriza, secretul şi dezinformarea — au încă o mare importanţă, fie că vizează Belfastul sau jungla malayeziană, la fel cum au avut-o pe plaja de la Marathon cu peste două mii de ani în urmă.

Mai presus de orice, omul este o fiinţă care gîndeşte. Dar şi singura fiinţă care ucide, în mod premeditat, în luptă, o fiinţă din aceeaşi specie.

Procesele gîndirii raţionale le dictează militarilor să adopte o anumită conduită pentru a învinge duşmanul şi a evita propria lor înfrîngere. Motivele pot varia: de la ura faţă de ceea ce reprezintă inamicul, pînă la dragostea de libertate; de la teama pentru propria familie, pînă la obligaţiile disciplinei, tradiţiei şi respectului de sine sau la cele conferite de greutatea unor ordine clare şi precise. Toate aceste presiuni psihologice îl împing pe soldat într-o direcţie; într-o direcţie exact opusă îl trage însă instinctul profund al autoconservării. A sta în bătaia unei puşti poate rezolva problema îndeplinirii unor raţiuni superioare, dar fuga apare mai utilă pentru păstrarea propriei vieţi în viitorul imediat.

Triumful unuia din cele două argumente depinde de o mulţime de factori aflaţi uneori în afara structurii psihice a individului respectiv. Speranţa sa în victorie, teama de înfrîngere, motivele politice sau religioase, încrederea în conducători, calificarea şi experienţa, sancţiunile pentru greşeli,

comportarea celor din jur — toate mișcă balanța într-o parte sau în alta. Chiar factori de nuanță, ca tradiția regimentului, onorurile bătăliei, educația și propaganda, pentru a nu mai menționa propriile griji față de familie sau finanțe, pot fi citeodată decisivi.

În istoria războaielor s-a întîmplat foarte rar ca o armată să învingă prin scoaterea din luptă a tuturor soldaților dușmani. Victoria sau înfrîngerea apar mult mai devreme, atunci cînd una din părți își dă seama că nu mai are șanse de a-și atinge propriile obiective. Sosește momentul cînd soldații se conving că rezistența nu mai are sens și atunci, oricare ar fi forțele, soarta luptei e decisă. Un număr suficient de indivizi se gîndesc la autoconservare, iar rezistența se prăbușește, de multe ori, cu o uimitoare viteză.

Evident, cu cît experiența unei armate e mai bogată, cu atît soldații ei vor fi mai greu de adus la o astfel de stare. Dar, în majoritatea armatelor, un procentaj de răniți de treizeci la sută este de ajuns pentru a produce un colaps psihologic total. Din acest punct de vedere, dezvoltarea noilor arme și strategii poate fi privită ca avînd drept scop aducerea inamicului în această situație cît mai curînd și cu pierderi cît mai mici. Și, totuși, nu puține au fost victoriile cîștigate în primul rînd prin atacarea spiritului inamicului, însoțită sau nu de atacuri fizice, prin timorarea, înșelarea, surprinderea sau demoralizarea dușmanului. Acești factori sînt atît de puternici, încît ei pot înlocui lipsurile în arme, oameni sau experiență.

Atacul asupra moralului inamicului constituie războiul psihologic în cel mai pur sens al termenului. Psihologia aplicată, folosită pentru a sădi o anumită idee în mintea dușmanului, poate deschide posibilități vaste și devastatoare.

Desigur, există destule obstacole în calea acestei „arme". În realitate, inamicul nu e decît foarte rar inferior psihic. În afară de pericolul ca el însuși să-și elaboreze un plan propriu de dezinformare, apare mereu posibilitatea ca el să reacționeze într-un sens neașteptat.

Există tot felul de subtilități care pot fi folosite într-o astfel de luptă psihologică, dar cîteva principii de bază trebuie reținute. De exemplu, cu cît o schemă de dezinformare coincide în mai mare măsură cu propria apreciere a inamicului despre situație, cu atît este mai probabil ca acesta să se lase înșelat. De asemenea, dacă informațiile îi vor parveni în mod indirect, determinîndu-l să ajungă singur la

concluziile dorite, el va fi cu atît mai dispus să accepte concluziile sugerate ca fiind adevărate.

Un alt principiu este oferit de dezinformarea în etape. Presupunînd că dușmanul are în vedere eventualitatea de a fi dezinformat, el va fi mult mai suspicios față de primele informații pe care le capătă. Dacă, însă, el va primi ulterior informații care discreditează prima versiune, va fi repede dispus să accepte ultima variantă ca reprezentînd adevărul. În unele cazuri, sînt necesare mai multe asemenea „straturi de informații" pentru a-l convinge, dar odată determinat să creadă că a descoperit singur situația reală, inamicul se va cramponа cu încăpățînare de această „realitate", chiar dacă informațiile ulterioare îi vor arăta contrariul.

Să vedem cum pot fi apreciate faptele sau aparentele fapte? În general, cu cît informațiile despre o anumită situație sînt mai numeroase și au fost obținute cu mai mare dificultate, cu atît situația respectivă ar trebui să fie considerată mai apropiată de cea reală. Și așa, însă, trebuie să se manifeste circumspecție, întrucît un dușman abil știe că numai prin plasarea sub această formă a informațiilor are șanse să reușească într-o operațiune de dezinformare.

Regulile războiului psihologic se aplică și atacului propagandistic. Dacă, de exemplu, propaganda trebuie să îngrijoreze inamicul și să-l demoralizeze într-un anumit domeniu, atunci diversiunea va fi mult mai eficientă în condițiile în care faptele expuse se potrivesc cu ceea ce inamicul consideră că e adevărat, precum și dacă concluzia ce trebuie trasă din propagandă e plasată în așa fel încît destinatarul să creadă că a ajuns la ea „citind printre rînduri". Orice fel de propagandă capătă o mai mare greutate psihologică dacă pare să provină chiar de la partea vizată, mai ales cînd redactarea, limbajul, conținutul și punctul de vedere întăresc această impresie.

Într-un anumit sens, principiile de bază ale războiului psihologic sînt tot atît de vechi ca și războiul propriu-zis. În formele sale complexe, rafinate, însă, această armă aparține secolului nostru. Începînd cu primul război mondial, armatele și comandanții au rămas într-un contact permanent, ani și ani de zile, putîndu-se supraveghea și interceptîndu-și mesajele cu relativă ușurință. În aceste condiții, plasarea de informații inamicului a devenit mai ușoară, dar și posibilitățile de a depista neconcordanțele au crescut. Oamenii înșiși, fără a mai vorbi despre evoluția tehnicilor de război, au de-

venit mai complecşi şi mai sofisticaţi, determinînd ca şi metodele psihologice de atac şi apărare să cîştige în importanţă. Acum, cînd mijloacele de distrugere din dotarea unui singur soldat depăşesc, uneori, forţa de luptă a unei întregi unităţi din timpul celui de-al doilea război mondial, importanţa factorilor psihologici devine imensă. Cu cît armele sînt mai periculoase pentru viitorul întregii omeniri, cu atît mai mult descurajarea şi înfrîngerea unui duşman prin convingerea lui că apără o cauză pierdută devin mai însemnate decît simpla lui ucidere.

PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Începutul primului conflict mondial a dovedit că învingătorul noului tip de război nu era nici sabia cavaleriei şi nici puşca infanteristului, ci neromantica dar foarte eficienta mitralieră. La vremea aceea, germanii erau mai puternici; în plus, adversarii lor nesocoteau avantajele psihologice ale surprizei şi dezinformării. Pentru statele-majore care elaborau planurile nu conta aproape nimic în afara greutăţii proiectilelor şi numărului oamenilor dislocaţi pe diferitele fronturi. Bătălia de pe Somme a fost un exemplu clasic în acest sens. Pregătirile trupelor engleze erau atît de bătătoare la ochi încît germanii au început relativ tîrziu întărirea zonei vizate, socotind că era imposibil ca adversarii lor să pregătească cu adevărat un atac acolo, bănuind că trebuie să fie vorba de o acţiune de dezinformare. Cînd şi-au dat seama că nu e glumă, cunoscînd bine avantajul aducerii inamicului într-o stare de falsă securitate, au făcut totul ca pregătirile lor de apărare să fie cît mai bine conspirate. Astfel că, odată declanşat, atacul englez s-a lovit de o rezistenţă puternică şi neaşteptată, soldîndu-se cu o înfrîngere serioasă pe planul moralului trupelor.

Şi pe mare aliaţii au suferit înfrîngeri. Chiar la începutul războiului, flota germană a folosit un plan clasic de dezinformare, plecînd de la o situaţie creată de fapt de aliaţi. Propaganda dinaintea războiului, care exagera puternicul avînt al construcţiei de nave germane, fusese atît de eficientă, încît Marina regală engleză a luat foarte în serios puterea noului ei adversar. Pusă în faţa primei concurenţe serioase, după o sută de ani de supremaţie, Amiralitatea britanică a creditat adversarul cu mult mai mult curaj, îndrăzneală şi îndemînare profesională decît avea acesta în realitate. Rezultatul a fost o prudenţă paralizantă, care a dat practic mînă liberă germanilor pentru a lua ofensiva în numeroase zone.

Introducerea submarinului a dat o nouă dimensiune războiului, mai ales că la început nu exista, practic, apărare împotriva acestui tip de navă. Şi totuşi, germanii aveau să plătească scump avantajul conferit de lansarea noii arme.

Cea mai puternică dintre naţiunile neutre, Statele Unite, a fost şocată de tactica germană, iar introducerea submarinului a constituit unul din motivele esenţiale care i-au determinat pe americani să intre în război. Era nevoie, desigur, de un pretext pentru acest important pas şi el a fost furnizat de Departamentul de spargere a codurilor al Amiralităţii engleze, care a reuşit să descifreze un document, devenit apoi celebru sub numele de „Telegrama Zimmermann". În această telegramă, ministrul de externe german afirma hotărîrea ţării sale de a declanşa războiul submarin şi intenţia, în caz că Statele Unite ar intra în război, de a se alia cu Mexicul. La 3 februarie 1917, S.U.A. au rupt relaţiile cu Germania, fără însă să declare război. Amiralitatea se afla în dilemă. Dacă dădea textul telegramei americanilor, aceştia ar fi intrat imediat în război, dar germanii ar fi aflat că codul lor fusese descifrat; pe de altă parte, forma mesajului evidenţia clar că englezii îl interceptaseră în comunicaţiile unei ţări neutre, ceea ce ar fi avut un efect psihologic negativ asupra opiniei publice americane. Dilema a fost rezolvată de amiralul Reginald Hall, directorul Serviciului de informaţii al marinei. El a intuit că ambasadorul german din S.U.A. urma să primească ordinul de a trimite mesajul la ambasada din Mexic, într-o versiune şi un cod uşor diferite. În consecinţă, un agent englez din Mexico City a „vizitat" oficiul telegrafic din oraşul respectiv şi a obţinut o copie a celei de-a doua telegrame. Într-adevăr, ea era cifrată în alt cod, care însă fusese şi el descifrat de experţii Amiralităţii. Versiunea „mexicană" a fost prezentată americanilor la 22 februarie 1917, determinînd intrarea lor în război, fără a se desconspira avantajul criptografic al englezilor.

Abia odată cu ofensiva de la Amiens, valoarea surprizei şi a dezinformării a fost sesizată la cele mai înalte niveluri ale comandamentului aliat. Nici un efort n-a fost precupeţit

pentru a înșela inamicul asupra momentului și locului exact ale atacului principal. Bătălia de la Amiens n-a produs chiar un colaps total al germanilor, dar a influențat mult asupra moralului trupelor lor, care din acel moment au început să gîndească că forțele de întărire aduse au drept unic scop prelungirea războiului.

În plus, efectele blocadei engleze începuseră să se facă din plin simțite în interiorul Germaniei. Alimentele lipseau, populația civilă era chemată să se sacrifice pentru ca armata să fie hrănită suficient, dar mult sub nivelul celei aliate. La sfîrșitul lui 1918, populația era în pragul foametei. Numai cenzura cea mai strictă împiedica știrile despre catastrofalele înfrîngeri ale armatei germane să ajungă la populația deja slăbită și dezamăgită.

Nou constituita echipă aliată de propaganda avea să lovească în acest moment cu un efect devastator. Ideea unei ofensive propagandistice împotriva Germaniei fusese sugerată încă din 1915, dar atunci se respinsese pe motivul că un asemenea atac ar fi fost luat drept un semn de slăbiciune. În 1918, însă, ministrul informațiilor, lordul Beaverbrook, l-a numit pe unul din magnații presei, Northcliffe, director al propagandei în țările inamice. De la cartierul lor general din Crewe House, oamenii lui Northcliffe au trimis un potop de informații menite să exacerbeze temerile și susceptibilitățile germane. Sprijinită de scriitori de talia lui H. G. Wells și Rudyard Kipling, propaganda engleză a deschis un drum total nou, care avea să contribuie decisiv la succesele aliate și în al doilea război mondial.

Metodele de difuzare erau încă primitive. Pentru a ajunge la tranșeele germane, materialele erau trimise prin proiectile, baloane și aeroplane. Cele mai multe erau de tip „alb", adică nu se făcea nici un efort pentru a le ascunde proveniența. Ele respectau însă două din regulile clasice ale unei bune propagande : tonul lor era de simpatizare a sentimentelor germanilor, militari și civili, iar, pe de altă parte, erau în strictă concordanță cu realitatea. Aceasta, deoarece în 1918 nu mai era nevoie de invenții sau de deformări ale evenimentelor. Experiența soldaților de pe front făcea dovada că datele pe care le menționau manifestele erau cele

reale. În același timp, conținutul lor propagandistic, potrivit căruia venise vremea ca poporul german să-și ia în mîini propriul destin, să ceară cît mai curînd armistițiu și să pună capăt suferințelor ce îi erau impuse, căpăta un plus de greutate datorită acurateții faptelor expuse în mesaje.

În același timp, avioane cu rază lungă de acțiune aruncau pînă la 167 000 manifeste pe zi asupra teritoriului german, purtînd aproximativ același mesaj. În plus, ele reaminteau cititorilor că o Germanie într-adevăr democratică își va găsi locul în Europa postbelică numai cu condiția să se facă repede ceva în acest sens.

Alte materiale erau precursoare ale așa-numitei propagande „negre", a cărei proveniență era ascunsă. Mulți germani, evitînd efectele cenzurii severe, apelau la presa țărilor neutre pentru a afla știri despre lupte. Echipa aliată nu controla efectiv aceste ziare, dar o masă de „scrisori din partea cititorilor" erau plasate redacțiilor respective prin intermediul ambasadelor engleze din țările neutre. Tonul acestor scrisori era net progerman, pentru ca ele să nu fie cenzurate, dar în fiecare apărea cel puțin cîte o comparație între condițiile în care luptau bravii soldați germani și luxul vieții din Anglia și Franța. În timp ce cărți și ziare, pamflete și manifeste luau drumul Germaniei, în tranșee erau difuzate noi ediții ale vechilor ziare germane de front, redactate și tipărite cu grijă de aliați în aceeași formă ca și originalele. Numărul lor trecea de jumătate de milion pe săptămînă. Efectul acestor măsuri propagandistice asupra populației germane a fost într-adevăr copleșitor. Germania devenise un obiectiv ideal pentru războiul psihologic.

În sfîrșit, primul război mondial s-a încheiat. Deși armata germană a fost înfrîntă pe cîmpurile de bătaie, modul în care a fost prezentată încheierea păcii tindea să mascheze acest adevăr clar. La numai cîteva luni de la semnarea armistițiului, însă, zvonul că armata fusese lovită pe la spate de lașitatea politicienilor civili începea să cîștige teren. În timp, această legendă propagandistică avea să ducă la o puternică dorință de revanșă și la o profundă neîncredere în guvernul democrat, deschizînd drumul către un nou război, mai distrugător, ce avea să se declanșeze doar cu două decenii mai tîrziu.

CĂTRE UN NOU RĂZBOI

Adolf Hitler părea o figură caraghioasă pentru mulți oameni din afara Germaniei. Ceea ce nu se știa era marea sa capacitate de a cunoaște mentalitatea compatrioților și pe aceea a altor conducători de state. A reușit să se folosească de necazurile reale ale germanilor pentru a pune mîna pe putere și, apoi, pentru a se lansa în nebuneasca sa aventură pe baza exploatării factorilor psihologici.

Pentru a-și atinge scopurile, Hitler a încălcat în secret prevederile tratatului de la Versailles, care interziceau Germaniei să-și dezvolte armata, realizînd astfel forța necesară pentru a declara ulterior, în mod deschis, că tratatul era nul și neavenit. Astfel, naziștii au trecut la elaborarea primului act de dezinformare al celui de-al doilea război mondial, la umbra căruia au reușit să-și construiască cea mai puternică mașină de război de pînă atunci.

Dezvoltarea armatei a fost o sarcină relativ ușoară pentru Hitler, deoarece nucleul deja exista. Și-a luat totuși precauțiunile necesare; ordinele erau date verbal, cifrele nu erau niciodată consemnate, iar publicarea anuală a listei ofițerilor a fost suspendată, pentru ca sporirea numărului lor să nu dea de bănuit. În numai optsprezece luni, efectivele armatei germane au crescut practic de trei ori, iar acesta era doar începutul.

În 1936, Hitler a hotărît să treacă peste prevederile tratatului de la Versailles referitoare la Renania, trimițînd în această provincie trupe, care au defilat prin orașe însoțite de fanfare, cu flamurile în vînt și baionetele la arme. Impresia francezilor a fost că Germania trimisese în Renania trei divizii, respectiv 40 000 de oameni. De fapt, fuseseră doar trei batalioane. O singură divizie franceză din cele treisprezece staționate pe celălalt mal al rîului ar fi copleșit forțele germane. Reputația de duritate a lui Hitler și prestigiul forțelor sale armate crescuseră însă într-o asemenea măsură, încît nimeni n-a făcut nici o mișcare. El avea să repete procedeul pentru a cîștiga și alte teritorii, iar odată cu trecerea timpului și creșterea forței militare germane, represaliile erau din ce în ce mai dificil de aplicat. În 1938, Hitler a anexat țara sa natală, Austria. La 12 martie, după cîteva luni de amenințări, el și-a trimis trupele peste frontieră și, fără să întîmpine vreo rezistență, acestea au intrat în Viena

în triumf. Și totuși, deși în plină ascensiune, invincibila mașină de război nazistă începuse deja să dea rateuri. Tancurile obosiseră după numai cîteva sute de kilometri străbătuți pe șosele bune pînă la Viena, jumătate din ele fiind nevoite să abandoneze cursa, iar aprovizionarea funcționase atît de prost, încît armata a fost nevoită să recurgă la resursele populației locale. Pe de altă parte, pentru a invada Austria, care nu opusese nici o rezistență, Hitler trebuise să disloce trupele aflate la frontiera cu Franța, țară ce pe vremea aceea dispunea de una din cele mai puternice armate din lume. El și-a putut permite acest lux fără a se teme de o eventuală reacție franceză, întrucît mașina propagandistică a lui Goebbels făcuse o formidabilă publicitate invincibilei linii Siegfried de la frontiera de vest, care, de fapt, era o ruină. Dar francezii, ei înșiși tributarii unor mari eforturi pentru fortificarea propriei lor apărări, pe linia Maginot, mult mai solidă decît cea germană, s-au arătat cu ușurință dispuși să-i creadă pe adversarii lor în stare de ceva și mai formidabil. Sistemul tranșeelor din primul război mondial exercita încă o puternică influență în gîndirea militară, iar ideea unor poziții germane de necucerit a constituit o scuză ideală pentru ca nimeni să nu-și asume nici un risc. Lumea văzuse pe ecranele cinematografelor doar cele cîteva sectoare ale liniei Siegfried ce fuseseră efectiv construite, așa cum văzuse doar tancurile care ajunseseră la Viena. Astfel, neobstrucționată de nimeni, reputația de forță a lui Hitler a mai urcat o treaptă în aprecierea lumii.

Cu toate acestea, invazia preconizată se dovedea greu de justificat. În cazul Cehoslovaciei, Hitler se confrunta cu o linie de apărare mult mai puternică decît linia Siegfried și cu o armată de un milion de oameni, forțe ce, adăugate la cele ale Franței, cu care Cehoslovacia era aliată, depășeau de două ori efectivele germane. Și atunci, führerul s-a folosit de minoritatea sudetă, pe care, printr-o propagandă bine organizată, a determinat-o să ceară reunirea cu Germania, sprijinind această cerere cu amenințări proprii. Combinația psihologică între declarațiile de pace ale lui Hitler și teama de forța militară germană a fost atît de puternică, încît guvernul din Cehoslovacia, cu toate posibilitățile sale de apărare, i-a cedat teritoriul sudet și, odată cu el, linia de apărare pe care Hitler n-ar fi putut-o cuceri prin forță. Pasul următor era de presupus. În septembrie 1938, el cucerea întreaga Cehoslovacie fără să tragă măcar un foc. Odată cu te-

ritoriul, au fost capturate de două ori mai multe tancuri decît produseseră pînă atunci uzinele germane.

Incidentul de la Gleiwitz[1] a furnizat pretextul, un an mai tîrziu, pentru invadarea Poloniei. De data aceasta, însă, spre surprinderea lui Hitler, Anglia şi Franţa au reacţionat, declarînd război. Totuşi, psihologia şi dezinformarea au continuat să-i aducă victorii lui Hitler. Chiar în timp ce Polonia era cucerită, aliaţii ei rămîneau paralizaţi de mitul invincibilităţii germane, în vreme ce Reichul se afla practic fără apărare în faţa oricărui atac hotărît ce ar fi venit din vest.

Iată, deci, ce efect însemnat au avut planurile de dezinformare germane concepute înaintea războiului. Ideea forţei germane prinsese atît de tare, încît a determinat deformarea aprecierilor anglo-franceze. În primele săptămîni ale războiului, în timp ce Wehrmachtul ocupa Polonia, adversarii occidentali ai Germaniei deţineau informaţii că în partea de vest a acesteia se mai aflau cel mult 25—28 de divizii. Serviciul de informaţii englez a considerat aprecierea ca fiind prea optimistă şi a umflat cifra la 30—35. Francezii, deşi cu o săptămînă înainte de declanşarea războiului aveau gata de luptă 72 de divizii, au considerat situaţia şi mai puţin favorabilă, estimînd forţa germană la 135 de divizii, serviciul de informaţii francez pretinzînd că a identificat 26 de divizii din 43 numai pe linia Siegfried.

Totul era o iluzie. Hitler, convins că aliaţii nu vor risca un atac pentru a-i salva pe polonezi, îşi planifica mişcările pe această bază. Şi, din păcate, a avut dreptate. În condiţiile espectativei adversarilor, el a putut astfel să-şi asigure întreaga frontieră cu Belgia şi Olanda cu un număr redus de efective, între care ponderea o deţineau gărzile civile. Comandantul francez al frontului de vest avea de şase ori mai multe tunuri decît adversarul său direct, iar germanii nu dispuneau acolo de nici un tanc, în vreme ce francezii aveau peste trei mii. Timp de opt luni, propaganda germană a asigurat răgaz armatei pentru a se reface după atacul Poloniei, fără ca adversarii lor să încerce să profite în vreun fel de acest răgaz.

În împrejurările descrise, către mijlocul anului 1940, poziţia engleză ajunsese a fi desperată. Practic, acum, nu s-ar

[1] Atacul asupra staţiei de radio de la Gleiwitz de către un comando german în uniforme poloneze, descris, printre altele, în lucrarea: *Atentate care urmau să schimbe lumea*, de V. Borovička, Ed. Militară, 1979.

fi putut face nimic în faţa unei invazii germane peste Canalul Mînecii. Nu rămînea decît să se încerce, prin toate mijloacele, determinarea germanilor de a renunţa la planurile lor de ocupare a Angliei, cel puţin pînă la organizarea unei apărări solide. Şi de data aceasta, mijlocul cel mai eficient s-a dovedit a fi cel psihologic.

Simpla afirmaţie că englezii erau gata să respingă o invazie nu era de ajuns. Germanii s-ar fi aşteptat ca propaganda engleză să facă această afirmaţie, fie că era adevărată, fie că nu. De fapt, dacă englezii erau atît de încrezători în forţele lor, un argument mult mai puternic l-ar fi constituit tăcerea, în speranţa de a-l atrage pe Hitler într-o cursă. Germanii însă n-ar fi pus la îndoială ceea ce ar fi văzut cu proprii lor ochi: trupe, tancuri, provizii, trafic radio, toate camuflate cu grijă. Era de aşteptat ca ei să efectueze o recunoaştere detaliată a zonei pe care aveau s-o invadeze, deci, trebuia ca adversarul să aibă ce vedea.

Antrenarea oamenilor şi realizarea echipamentului, chiar la o scară modestă, ar fi cerut mult prea mult timp. Sistemele de apărare trebuiau construite din ce se găsea la îndemînă, astfel încît să fie tot atît de convingătoare şi de simple ca nişte decoruri de teatru. Şi astfel, soldaţii au fost făcuţi din carton şi îmbrăcaţi în uniforme; tancurile, mitralierele şi camioanele, din lemn; s-au mai realizat nişte curse pentru tancuri din crengi şi scînduri şi s-au mai săpat nişte tranşee, iar zonele „unde se concentrau forţe" au fost acoperite cu urme de şenile. Din carlinga unui avion aflat la cîteva sute de metri înălţime deplasîndu-se cu 300 de kilometri pe oră şi hărţuit continuu de avioane de vînătoare, iluzia ar fi fost destul de convingătoare, mai ales dacă era confirmată şi de fotografii.

În cazul în care germanii ar fi revenit pentru verificarea altei zone, „tancurile" şi „oamenii" erau împachetaţi şi transportaţi în alt loc pe coastă, pentru montarea unui nou decor. În absenţa lor, locurile redevenite paşnice şi liniştite, ca mai înainte, puteau genera interpreţilor germani de fotografii aeriene impresia unei atente camuflări a tuturor dispozitivelor reperate de ei anterior. Serviciile de informaţii militare germane au înregistrat, astfel, „continua întărire" a coastelor de sud şi est ale Angliei. În timp, modelele camuflate au devenit mai complexe. „Oamenii" erau produşi în serie, din cauciuc şi plastic, iar unele piese de tehnică de luptă erau chiar acţionate electric, pentru a da impresia de mişcare.

2

Fantezia englezilor nu s-a oprit aici, [illegible] pentru convingerea germanilor că orice ince[illegible] [illegible] cientă. Zvonuri despre o „armă secretă" [illegible] [illegible] manilor. În plus, Sefton Delmer a transmis [illegible] ajutorul unor exemple de genul „Şi [illegible] nos".

Odată cu trecerea pericolului invaziei A[illegible] toamna anului 1940, lupta a început pe un nou front: deşertul. Acesta avea propriile sale legi şi-şi impunea condiţiile, necesitînd schimbarea totală a regulilor. Camuflarea era în acelaşi timp totală şi inexistentă. O întreagă armată se putea afla imediat sub linia orizontului în orice direcţie fără a-şi indica prin vreun semn prezenţa. În cîmpul vizual însă, chiar un singur om sau un vehicul sărea în ochi ca o muscă pe un perete alb. La distanţele la care se desfăşura lupta, în deşert nu exista nici un mijloc prin care să poată fi ascuns măcar un singur tanc, iar surpriza devenise un lux [illegible] din Egipt, generalul Wavell, era un adept hotărît al surprizei, înainte de război el scriind chiar o carte despre principiile dezinformării. Acesta a înfiinţat la Cairo o unitate specială, în care l-a încadrat şi pe iluzionistul Jasper Maskelyne. După cum se ştie foarte bine, ceea ce nu poate fi ascuns, poate fi deghizat, iar iluziile puteau fi folosite la fel de bine [illegible]

[illegible] operaţiunea. [illegible] două vapoare putea fi [illegible] coincidenţa. Dar cînd cinci vapoare luau drumul [illegible] puteau [illegible] şi aceasta pe o [illegible] coincidenţe să fie şi mai greu [illegible] a găsit însă o stra-[illegible]. La iniţiativa lui s-a trimis, [illegible]

[illegible] arma dezinformării. După această etapă, dezinformarea tactică a făcut loc dezinformării strategice aplicată la o scară infinit mai mare.

RĂZBOIUL UNDELOR RADIO

[illegible] legi specifice.

[illegible] au dat tonul, aşa cum s-a întîmplat cu atîtea idei şi tehnici noi în arta militară, au fost germanii. Dr. Iosef Goebbels, ministrul propagandei, descoperise de timpuriu că

[illegible]" — denumirea codificată a programului de analiză şi [illegible]

radioul era o armă redutabilă ce putea fi folos[illegible]

[illegible]

mondial demonstrase valoarea așa-zisei [illegible]
Deși radioul putea intensifica și perfecționa [illegible]
[illegible] de mare și în domeniul pro[illegible] mult mai dificil, mai subtil și mai eficient.

Propaganda „albă", adică emisiunile transmise, de exem-[illegible] rilor germane, armelor germane și înfrîngerilor engleze; efectul ei era însă diminuat de faptul că aceasta era exact genul de știri pe care ascultătorii englezi se așteptau să le afle de la un post de radio dușman, fie că ele erau adevărate sau nu. În schimb, dacă un post de radio englez ar fi transmis în mod normal emisiuni proengleze, efectul oricărei știri proaste ar fi crescut de cîteva ori, deoarece ascultătorii ar fi înclinat să le accepte ca adevărate. Aici începea rolul propagandei „negre". Dacă germanii înființau o stație care să emită programe pentru a părea un post englez, atunci majoritatea programelor trebuia să constea în exact ceea ce ascultătorii așteptau de la un post englez veritabil. Cu alte cuvinte, programele urmau să fie antigermane, antinaziste, proengleze și proaliate. Printre ele erau însă presărate cu [illegible] care făceau, de exemplu, aluzie la afaceri necin[illegible] soane sus-puse, la înfrîngeri tragice nu prea bine explicate ori la alte elemente clasice pentru submina[illegible] prea multe vești sumbre ori prea multă critică și ascultă[illegible] puține elemente de acest fel și efectul n-ar fi suficient de mare pentru a se atinge scopul urmărit.

Germanii și-au început ofensiva propagandistică în iarna [illegible] deau că emit, una în numele Partidului Comunist Francez iar cealaltă în numele unei organizații engleze an[illegible] mentale aflate în Irlanda. În acest fel, se puteau [illegible] multe critici guvernelor ș[illegible] rile aliaților fără a da de bănuit că proveniența [illegible] germană. Activitatea posturilor [illegible] după data de 10 mai 1940, cînd „Blitzkriegul" a creat haos și confuzie într-o zonă foarte in-

[illegible] au început să răspîn-[illegible] a cincea", formată chi-[illegible] de prostie și incompetență și-i sfătuiau pe ascultători să fugă din Paris către provincie. Pe măsură ce germanii avansau, panica și confuzia creșteau. Tema „coloanei a cincea" a fost preluată și exacerbată de ziarele franceze, moralul a început să scadă, iar francezii au [illegible] tre ei, decît opunîndu-se înaintării germane. Alte emisiuni [illegible] germanii în orașele ocupate va consta în confiscarea tuturor banilor aflați în bănci. „Informația" respectivă a declanșat un veritabil asalt asupra băncilor, determinînd o criză economică totală în unele zone.

Alte campanii propagandistice lansate de posturile clandestine ale lui Goebbels vizau stîrnirea unei animozități în [illegible] a ajuta suficient Franța pentru a [illegible]. Criticile la adresa guvernului erau susținute de cifre umflate ale înfrîngerilor franceze și urmate de cereri pentru o pace imediată. Pe de altă parte, stațiile clandestine germane au început să emită mesaje codificate către inexistente grupări antiguvernamentale din interiorul Franței, sugerînd prin aceasta că o mare parte a poporului francez era gata să răstoarne guvernul dacă nu punea cît mai repede capăt luptelor. Se emitea de către trei stații, ai căror crainici pretindeau că vorbeau din Franța, dar de fapt se aflau pe teritoriul german. După începerea negocierilor pen-[illegible] continuat pe același ton, pînă cînd francezii au acceptat toate condițiile puse de Hitler.

În aceste împrejurări, Anglia rămăsese principalul obiectiv al războiului psihologic german. La 22 iunie 1940, Goebbels a ordonat ca după acceptarea condițiilor germane de pace de către francezi, stațiile de radio să-și înceteze emi-[illegible] mană. Cîteva zile mai tîrziu, ele declanșau o puternică cam-

panie împotriva Angliei. [illegible]
meri englezi, care erau [illegible]
recrutați de William Boyce, [illegible]

[illegible]

respective, se comporta stupid lăsînd războiul să [illegible]

[illegible]

atîta timp cît Churchill se afla la conducere, mizînd pe multe șanse la un succesor al acestuia. În consecință, propaganda lui Goebbels [illegible] Churchill. Programele abordau tema păcii, vorbind despre avantajele ofertelor prezentate de Hitler și îngrijorarea în legătură cu viitorul, în caz că aceste oferte n-ar fi acceptate, [illegible] vederea răsturnării lui Churchill.

După epuizarea temei păcii, stațiile lui Goebbels au trecut la ofensiva generală, combinînd „atacurile" la adresa naziștilor cu istorii care discreditau personalitățile conducătoare engleze, cu mărturii despre ororile luptelor din Polonia sau de la Dunkerque, insinuînd că ascultătorilor englezi le era ascuns adevărul de către ziarele oficiale. Pe la sfîrșitul lui iulie 1940, s-a trecut la repetarea sistemului folosit în Franța pentru înspăimîntarea populației, adăugîndu-i-se varianta pericolului reprezentat de trupele germane, care, echipate în uniforme engleze, erau chipurile parașutate în insulă cu misiuni de spionaj și sabotaj. Acțiunea era de efect, întrucît întărea convingerea englezilor potrivit căreia, după succesul „Blitzkriegului" din Franța, acest război avea calități miraculoase, făcînd din el un adevărat mit. Pentru a contracara această amenințare considerată foarte reală, englezii au trimis să [illegible] aviatice germane, singurele parașute apărute pe cerul Angliei erau fie ale pilo-

[illegible] începutul lui 1941, însă, cînd invadarea Angliei a ieșit din planurile lui Hitler, [illegible] locul atacului împotriva [illegible]

[illegible] trupele germane a posturilor de radio engleze [illegible] — spunea Goebbels — ca emisiunile [illegible] fiind real". În consecință, el a dat instrucțiuni să se interzică prin ordin trupelor să asculte posturile [illegible] dușmane.

Adevărul e că englezii trecuseră la... contraatac propagandistic încă din toamna anului 1939 [illegible] nu era numai un scriitor de talent. El făcuse școala în Germania [illegible] pe principalii conducători naziști. Așa se face că, la 19 iulie 1940, cînd Hitler a pronunțat în Reichstag discursul prin care oferea englezilor pacea, Delmer a fost desemnat să redacteze răspunsul B.B.C.-ului [illegible] oferta printr-un discurs pronunțat în cei mai colorați termeni ai germanei populare [illegible] ocupării țării, lui Duff Cooper l-a angajat în echipa de propagandă „neagră" condusă de Political Warfare Executive.[1] În acea vreme, la programele de propagandă „albă", care cîștigau tot mai mulți ascultători în Germania, fuseseră adăugate două posturi de [illegible]

[1] [illegible] (Departamentul Războiului Politic)

stînga, condus de un grup [illegible] Radio Revoluția europeană. [illegible] dreapta antinaziste, condus [illegible] blicii de la Weimar, care [illegible] preluat conducerea postului [illegible]

[illegible]

postului, nesocoteau [illegible] seama sacrificiilor Germaniei". Ceea ce i-a asigurat, însă, în principal, succesul lui Delmer a fost atenția lui pentru detaliu, care contribuia mult la crearea impresiei de realitate ce era obligat s-o dea ascultătorilor programului. El a ales cu mare grijă chiar denumirea postului, botezîndu-l G.S. 1. În jargonul transmisioniștilor germani inițialele deveneau Gustav Siegfried Eins, indicativ vag secret și militar, care putea fi interpretat fie ca Generalstab 1 (statul-major 1), fie ca Geheimsender 1 (postul de radio secret 1). El s-a gîndit, de asemenea, și la un prezentator potrivit, care să dispună de vocea și accentul adecvate pentru a-i convinge pe ascultători de adevărul identității sale. Delmer a evitat să cadă în cursa alegerii unui vorbitor de germană foarte corectă și fără nici un accent, cursă în care căzuseră mulți dintre crainicii lui Goebbels. El a ales un berlinez, numit Paul Sanders, care plecase din Germania în 1938 și se oferise voluntar pentru a executa misiuni pe teritoriul Europei ocupate. Vocea sa era aproape perfectă, cu ușorul accent berlinez al unui ofițer prusac ce era de așteptat să vorbească la un asemenea post. Delmer i-a dat lui Sanders numele „Der Chef", iar prima emisiune a postului G.S. 1 a avut loc în mai 1941. Subiectul primei tirade a „șefului" împotriva conducătorilor nazişti [illegible] cu fuga în Anglia a lui Rudolf Hess, pentru a-l determina pe Churchill să încheie pace. Răspunzînd chipurile la întrebările ascultătorilor, „Der Chef" a declarat că Hess era un nebun care s-a pus în slujba lui Churchill, unul dintre „me-

[illegible] cu evenimentele. La scurt timp după ce G.S. 1 [illegible] vor avea loc evenimente dintre cele mai grave, [illegible] invadarea Rusiei. Imediat s-a apreciat că „Der [illegible] surse în interiorul guvernului. Desigur, aceasta a fost [illegible] tru formarea unei impresii convingătoare, [illegible] știa că nu se putea baza doar pe noroc. Pentru a-și [illegible] echipa sa recurgea la studiul tuturor [illegible] Informații prețioase erau obținute și prin intermediul microfoanelor ascunse în camerele prizonierilor [illegible] ala, corespondența dintre Germania și țările neutre a fost trecută printr-un filtru fin, reținîndu-se toate [illegible] ce puteau fi folosite.

Rezultatele justificau adesea eforturile făcute, cum a fost în cazul scandalului cu cupoanele de îmbrăcăminte. „Der Chef" a anunțat că o serie de femei cu... poziție își vindeau bonurile pentru îmbrăcăminte, întrucît soții lor, persoane cu funcții în partidul nazist (care erau menționați nominal) le spuseseră că cererea de îmbrăcăminte de iarnă pentru armata din Rusia va fi atît de mare încît aceste articole vor dispărea de pe piață, făcînd ca bonurile să-și piardă valoarea. La cîteva săptămîni, scandalul inventat de G.S. 1 s-a produs în realitate, fiind menționat de un ziar din Kiel.

Si alte istorii au ajuns [illegible]
[illegible]
servitor al șefului [illegible]
familia acestuia se [illegible]
aprovizionindu-se din [illegible]
in mod legal nu avea acces. [illegible]
matice exista și funcționa. [illegible]
zută incit cel vizat a trebuit [illegible]
numai sistemul obișnuit de [illegible]
fusese confecționată după [illegible]
trate intr-un lagăr de prizonieri de [illegible]
modul cum conducătorii naziști eludau [illegible]
[illegible]zare în vigoare.

[illegible]
era plasat cu multă subtilitate. În majoritatea cazurilor, [illegible]

[illegible]
trich.

Echipa de la Atlantiksender a av[illegible]
[illegible]
accentul și cunoștințele de bază necesare pentru a se face

[illegible]
bomb[illegible]
[illegible] cunoscind originea postului, erau con-
[illegible]

Europa de vest. Cum la intrarea ... der erau în toi pregătirile pentru ... din obiectivele postului a fost ... germane din vest că acest front ... se putea decide soarta războiului. ... în două idei concrete: prima, că tru...

est (

O altă campanie dusă de postul respectiv a fost cea a dezertărilor. Se dădeau cifre în continuă creștere cu privire la numărul soldaților care reușeau să fugă de război. Chiar dacă, în principiu, dezertările erau condamnate de către crainici, aceștia aveau grijă să indice cu exactitate modul cum procedaseră cei ce reușiseră, ori în ce au constat greșelile celor ce fuseseră prinși, sugerîndu-se astfel calea cea mai bună spre dezertare.

După debarcare, Soldatensender a transmis inițial infor-

... Wehrmachtul, apoi a adoptat punctul de vedere al soldatului german trădat de cei care-l conduceau. Atentatul nereușit împotriva lui Hitler a însemnat pentru Soldatensender ocazia de a-l ataca pentru prima oară în mod deschis pe dictator, afirmînd că Hitler era un nebun care habar nu avea de regulile războiului, bazîndu-se pe astrologie, misticism și intuiție și luînd hotărîri ce costau viețile a sute de mii de oameni; bineînțeles, complotiștii erau lăudați pentru competența, experiența și bunul lor simț. Pe măsură ce situația Germaniei se înrăutățea, unitatea conducătorilor naziști ca-

... care a reușit, de pildă, să-l discrediteze și să determine înlăturarea lui Himmler.

Sesizînd succesul postului englez, conducătorii naziști ...rît să-l bruieze puternic. ...

... Propagandei condusă de ... torseseră împotriva sa. De teamă, ordinele de evacuare au ... panică. Aliații cîștigaseră războiul undelor, așa cum aveau să cîștige și pe cîmpul de luptă.

SABOTAJ ȘI ACTIVITATE SUBVERSIVĂ

La începutul războiului, arma psihologică era aproape singura pe care puteau conta englezii în lupta cu cel care deveniseră practic stăpînii Europei continentale. Cele cîteva atacuri ale micilor grupuri de rezistență aveau asupra ma- ... efectul unor înțepături de ac. Doar rezultatele psihologice justificau efortul de a organiza acest gen de lovituri, stimulatoare pentru englezi și pentru aliații lor din Europa ocupată, în măsura în care reaminteau hitleriștilor că nu reușiseră decît să-și asigure ura celor pe care-i ocu...

Mai întîi, această ură a luat forme simple de exprimare, prin anumite lozinci și gesturi, cum erau portul tricolorului de către francezi, părăsirea imediată a unui local în care intra un soldat inamic sau arborarea steagurilor naționale, a crucilor de Lorena și a garoafelor, simboluri ale Rezistenței franceze, respectiv olandeze. Cel mai eficient dintre aceste simboluri a fost inventat de fostul ministru belgian Victor de Laveleye; este vorba de semnul „V", semnificînd „victoria". Acesta era ușor de înțeles, avînd aceeași semnificație ... germani, și se putea desena foarte rapid. Mai mult, semnul literei „V" în alfabetul Morse (punct-punct-punct-linie) era analog din punct de vedere sonor cu celebra primă măsură din simfonia a V-a beethoveniană,

motiv pentru care a fost [illegible] tuturor emisiunilor destin[illegible]

[illegible] 1 400 de titluri. [illegible] durata [illegible]

Franța, cele aproximativ [illegible] tirajul de peste un milion, [illegible] nivel de profesionalizare. Deși [illegible] tribuit totuși la unirea unor grupuri [illegible] altfel nu s-ar fi cunoscut și n-ar fi avut [illegible] lumea din afară sau cu propria lor mișcare [illegible] de altă parte, ea a contribuit la susține[illegible]

[illegible] încet, populația din teritoriile [illegible] intenționat, să încurce ordinele și să dezorganizeze cît putea întreaga activitate economică. Scrisorile între Germania și soldații din teritoriile ocupate [illegible] liniile telefonice se întrerupeau și apoi erau astfel reparate încît convorbirile să poată fi ascultate, medicii reduceau forța de muncă, declarînd tot mai mulți oameni bolnavi sau inapți etc.

[illegible] creată de englezi, Special Operations Executive (S.O.E.), care a pus la punct, printre altele, o serie întreagă de bombe și arme mascate sub aparențe inofensive, destinate agenților Rezistenței: sticle de lapte care explodau la deschidere, felii de pîine explozive, țigări, cărbuni și bucăți de lemn ce săreau în aer cînd li se dădea foc etc. Avantajul folosirii lor consta în imposibilitatea prinderii autorilor atentatelor și în creșterea stării de tensiune în rîndul ocupanților.

Tot S.O.E. s-a ocupat și cu confecționarea permiselor de călătorie și a cartelelor de raționalizare false, asupra teritoriului Germaniei fiind aruncate mii de exemplare din acestea de fiecare dată cînd autoritățile emiteau un nou model. Au fost, de asemenea, răspîndite afișe și manifeste prin care atît civilii, cît și soldații germani erau îndemnați și sfătuiți cum să saboteze procesul de producție în cele mai diverse domenii. Scopul acestor manifeste nu era doar de a determina [illegible] sabotaj în masă, ci mai ales de a provoca [illegible]

[illegible] 1942, [illegible] la Dieppe. În perioada premergătoare operațiunii, [illegible] de radio engleze au transmis avertismente populației din zonele Pas-de-Calais, Normandia și Flandra. Totodată, [illegible] Warfare Executive a anunțat Vaticanul să ia [illegible] pentru protejarea valorilor religioase din zonele respective, în timp ce raidurile aeriene și de comando au susținut aceeași variantă, abătînd atenția inamicului de la locul exact unde era prevăzută acțiunea. Hitler a fost convins că debarcarea va avea loc în nordul Franței, din acest punct de vedere planul soldîndu-se cu deplin succes. Din [illegible] ceze [illegible] toare operațiune, inclusiv semnalul prin care B.B.C. urma să avertizeze rezistența locală la declanșarea ei. Cunoscînd aceste planuri, germanii au elaborat propriul lor sistem de dezinformare, constînd în plasarea de informații către aliați care să facă zona și mai atractivă pentru aceștia. Totodată, ei au reușit să descifreze o parte din mesajele marinei engleze. Rezultatul a fost că în loc să se confrunte cu trupe slăbite și slab dotate, trupele aliate s-au trezit în fața unora din cele mai experimentate și agile unități ale armatei germane. Debarcarea a fost respinsă pe plajă, costînd viața a peste 6 000 de soldați englezi, față de numai 600 ai inamicului.

Într-un sens, însă, Dieppe a constituit o înfrîngere și pentru germani, care au socotit de acum că pot respinge acest gen de atacuri aliate cu minimum de efort. Propria lor propagandă, care a transformat această operațiune, de fapt un „test" de dimensiuni reduse, în „marea încercare de debarcare a trupelor aliate", i-a prins în cursă, făcîndu-i doi ani mai tîrziu să ignore sau să subestimeze pericolul.

Cît despre invazia propriu-zisă, opinia tradițională germană, exprimată de Gerd von Runstedt, era aceea că aliații vor prefera drumul cel mai scurt, indiferent de obstacole. Se părea că după ce el obținuseră atîtea victorii folosind elementul surpriză, nu erau capabili să-i crediteze pe adversarii lor cu aceeași originalitate. Puțini erau cei care, printre ei și feldmareșalul Rommel, credeau că aliații vor debarca într-un loc neașteptat.

Așa stind lucrurile, [illegible] în concordanță cu prejudecățile și [illegible] tece orice dezinformare are cu atît [illegible] întărește o convingere deja existentă [illegible] atît de siguri că Dieppe constituise o adevărată [illegible] invazie, de ce [illegible] să creadă că în urma eșecului aliații renunțaseră la idee?

[illegible]

serviciul secret englez și [illegible] de informații pe care adversarii lor doreau ca ei să le afle și să le accepte. Credibilitatea informațiilor plasate pe această cale era asigurată, deoarece ele proveneau de la... rețeaua germană din Anglia. Dintre agenții acestei „rețele" cel mai activ a fost un tînăr spaniol cu numele conspirative de „Garbo" (cel englez) și „Cato" (cel german), care în mai puțin de doi ani a trimis germanilor patru sute de scrisori și [illegible] mii de mesaje prin radio provenind, chipurile, de la o rețea de 14 agenți și 11 persoane în contact, denumită „Orchestra Cato"

Primul dintre planurile de dezinformare cu privire la momentul și locul debarcării a fost elaborat în 1943 și denumit „Cockade". Activitatea aviației engleze, operațiunile de comando, mesajele către Rezistența franceză au fost orientate să sugereze iminența unei debarcări în toamna aceluiași an. Se scontă că germanii, îngrijorați de această amenințare, își vor menține trupele în Franța, renunțînd să întărească [illegible] plet. Germanii nici măcar n-au reacționat la schemele mai [illegible] Fr[illegible] pe [illegible] tancuri și 22 divizii de infanterie.

[illegible]

[illegible] de comunicare era însă o armă cu două [illegible] sesizau că Londra știa că agentul fusese prins, ei ar fi putut trata automat ca false toate informațiile primite prin el, deducînd, printr-o simplă inversare, adevărul. Deci, trebuia acționat pentru a-i convinge pe [illegible] că agentul era în continuare considerat liber. Dacă [illegible] să se trimită arme, acestea trebuiau trimise, [illegible] că pierderea lor era compensată prin suc[illegible] obținut în activitatea de dezinformare.

[illegible] război au apărut și alte acuzații, conform că[illegible] fi trimis chiar oameni ca răspuns la solicit[illegible] că proveneau de la agenți controlați de germani [illegible] agenți sacrificați ar fi fost trimiși cu informații [illegible] să le „divulge" la interogatoriu. Respectivele acuzații au [illegible] dezmințite cu putere, cu toate că au existat destule cazuri în care agenții au riscat tortura și moartea pentru a-și informa centrala că fuseseră prinși și obligați să emită sub [illegible] ca Londra să ia nici o măsură de a [illegible] oameni. Aceasta demonstra cel puțin [illegible] făcea parte dintr-un plan premeditat, [illegible] cinic, prea brutal, de dezinformare pe [illegible]

[illegible] atenției germanilor de la zona Canalului Mînecii [illegible] zonal [illegible] ceea ce era în concordanță cu una din ideile preferate ale lui Hitler. O asemenea variantă i-ar fi confirmat „intuiția" [illegible] generalilor germani, care susțineau că [illegible]

fost convinși de eventualitatea debarcării [illegible] fi menținut acolo 16 diviziі, dintre care [illegible] făceau în [illegible]

[illegible]

vegia, în momentul de [illegible] asamblate forțele? În [illegible] nordul Norvegiei dar și locul unde se pregăteau o parte din [illegible]

[illegible]

Cel mai bun mijloc era folosirea agenților, care transmiteau în Germania ceea ce vedeau cu ochii lor sau ceea ce li se spunea. Chiar și în acest fel însă trebuia lucrat cu grijă, prea multe informații provenind dintr-o singură sursă făcîndu-i pe germani suspicioși. De asemenea, au fost elaborate cu grijă acoperirile ce justificau deținerea informațiilor de către agenția respectivă. „Brutus", de exemplu, era un ofițer polonez ce făcuse parte din Rezistența franceză și fusese prins de germani. El s-a lăsat „recrutat" de Abwehr, care l-a trimis în Anglia, unde, imediat ce a ajuns, și-a oferit serviciile aliaților. Cu toate acestea, au existat la început rezerve în folosirea lui, nu din lipsa de încredere, ci pentru că s-ar fi putut ca germanii înșiși să-și suspecteze propriul agent și să-i recepționeze „invers" informațiile. El era însă omul potrivit pentru a vizita unitățile poloneze ce se aflau în realitate în Scoția, iar ca militar de carieră putea da informații mai concrete decît un simplu civil

[illegible] receptate ce le frecventa. Alt asemenea „agent", lucrind domeniul asigurărilor [illegible] serviciul german [illegible] să se ferească „în mare secret" registrele cuprinzînd toate morile

[illegible] concluzia că un plan atît de com- [illegible]

CALAIS SAU NORMANDIA ?

În momentul în care aliații, hotărîți să debarce în Normandia, i-au determinat pe adversarii lor să creadă că locul ales era zona Calais, sarcina dezinformării părea simplă. Dar era oare așa?

Principalul pericol era excesul de zel. Dacă germanii ar fi căpătat impresia că li se dădeau prea multe informații [illegible] din zona Calais, ei și-ar fi schimbat atitudinea, optînd pentru varianta Normandia, ceea ce s-ar fi soldat cu o catastrofă pentru aliați. Dacă, dimpotrivă, preferau alternativa prudenței, indiciile despre Normandia ar fi putut fi chiar mai concrete, astfel încît germanii să ajungă tot la concluzia greșită, dar pe o cale diferită. Echilibrul era înfricoșător de delicat și ar fi putut fi stricat chiar de factori aflați complet în afara controlului aliat, ca, de exemplu, schimbările în ierarhia germană sau „intuițiile strategice" ale lui Hitler

Prima măsură luată, în martie 1944, a fost trimiterea la întîlnirea cu controlorul său din Lisabona a unui agent al

[illegible] onez. numit [illegible] de nemți la București, [illegible] la Londra. Între timp, [illegible]

Drept urmare, [illegible] în Anglia pentru [illegible] barcare aliate [illegible]

[illegible] element important în planurile de d[illegible] aliate pentru debarcare [illegible] Sub acest aspect, a apărut la un moment dat o cifră fantomă. Sub acest aspect, a apărut la un moment dat o ciudată concurență tocmai din partea serviciului de informații al armatelor din vest, subordonat Abwehrului și condus de [illegible]

[illegible] S.D. [illegible]

[illegible] care forța materială și numerică a aliaților era redusă la jumătate și determinînd astfel înaltul comandament german să scoată tot mai multe forțe din vest pentru a le trimite pe frontul rusesc. Dorind să contracareze acest efect, Roenne a avut ideea de a dubla el însuși cifrele ce le obținea, compensînd în acest fel reducerea efectuată de S.D. Nici n-a avut nevoie să falsifice aceste cifre, preluîndu-le direct pe cele furnizate în scop de dezinformare de dușman.

Ideea lui Roenne, pusă la cale cu cele mai bune intenții, s-a combinat cu șansa ca, exact în momentul în care el a început să umfle cifrele, S.D. să înceteze, în mod inexplicabil, [illegible]

[illegible] cît ar fi trecut timpul și [illegible]

[illegible] nu era de fapt decît o diversiune. [illegible] eforturile întregii echipe de dezinformare, care s-a ocupat de toate aspectele, de la recuzita [illegible]

[illegible] sau difuzarea oricăror comentarii pe [illegible] cărui în care să se facă aluzii la o așa-zisă [illegible] la „zone alternative de atac". El a furnizat [illegible] „forme" ale discursurilor lui Churchill și [illegible] care poporul francez era avertizat să nu se [illegible] țiunile sale, deoarece aceasta nu era [illegible] atacului. A doua zi, tot „Garbo" a [illegible] care menționa că de furios fusese primul [illegible] zise expresia „prima dintr-o serie de de[illegible] continentul european" folosită de unul din [illegible]

Abia după două zile Rommel a reușit să-și con[illegible] colegii că invazia era reală și nu o diversiune, primind [illegible]mul necesar din partea lui Hitler pentru a opri atacul. T[illegible] [illegible] multă nevoie decît oricînd de [illegible]

[illegible] de care acum [illegible] referitoare la debarcarea [illegible]

[illegible] ordin [illegible] oprească în tot timpul invaziei și al penetrării trupe[lor] aliate în interiorul teritoriului european, cele mai bune unități germane s-au aflat permanent la o distanța de numai o zi-două de zona fierbinte așteptînd un atac ce nu mai venea, pînă cînd singura contribuție pe care au mai putut-o aduce a fost aceea de a sosi prea tîrziu și de a mări numărul v[ic]timelor germane ale războiului.

Ultima carte a nazismului a fost jucată tot de Goebbels, ministrul propagandei, promotorul și maestrul artei dezinformării. E adevărat însă că această acțiune a sa s-a împletit și cu un fel de ironie a soartei. Aliații, care exploataseră în toate planurile lor ideile fixe și prejudecățile germanilor, nu numai că [au] înghițit cu totul ultima momeală a lui Goebbels, dar au m[ai] și îmbogățit-o cu propria lor imaginație, la fel de orbește cum făcuseră și adversarii lor cu privire la planurile de debarcare în Europa.

Pe măsură ce situația germanilor se înrău[tățea] [illegible] [...]ile nu mai puteau fi ascunse, Goebbels a luat as[illegible] [illegible] de îngrijorare aliaților. E[l] a început să descrie nici mai mult

[illegible]

[illegible] militare. Astfel, așa cum se în[illegible] [illegible] faptele și spusele inamicului întăresc [illegible] despre o anumită situație, această imagine devine atît de puternică încît nici dovezile clare, nici chiar bunul s[imț] elementar n-o mai pot schimba. Aliații erau foarte i[ngrij]orați de ideea unei ultime opoziții fanatice în zona Alp[ilor] [illegible] această e[illegible] mai pute[a] [illegible] ideea [illegible] mitologia germană, și cu [illegible] neriană, [illegible] lui Hitler. Iar cel ce preconiza această [illegible] Goebbels, nu numai ministrul [illegible] oamenii cu rangul cel mai înalt [illegible] [ier]arhia nazistă. Aproape că nici nu mai surprinde faptul [illegible] luat în serios. În septembrie 1944, O.S.S.[1] pre-vedea în aprecierile sale că ministerele germane aveau să [fie] evacuate în Bavaria imediat ce armatele aliate vor trece [illegible] și a început în acest sens să supravegheze, din proprie inițiativă, informativ zona. De aici, mitul a început să [illegible] viață. În februarie 1945, agenții O.S.S. din Elveția [au] „obținut" un raport aparent foarte serios, provenind de [illegible] [mi]litari neutri din Berlin, în care se menționa că [illegible] naziștii se pregătesc pentru o puternică re[zistență în] [ce]tățile montane", referindu-se la centre legate [illegible] căi ferate subterane, dispunînd de mari re[zerve] [illegible] și muniții. Nici nu le trebuia mai mult co[illegible] care începuseră ei înșiși să aibă probleme [illegible] Prinși în plasa propriilor lor speculații [illegible] probleme de informații au raportat gene[ralului] [illegible]th, șeful statului-major, că „reduta s-ar [illegible]

[illegible]

[illegible] te direct spre Berlin, fața a [illegible] [illegible]ntă la trecerea prin Alpii bavarezi.

---

[1] Office of Strategic Services — serviciul de informații înființat [illegible] al doilea război mondial.

CONFRUNTARI POSTBELICE

Războaiele locale izbucnite în perioada imediat [illegible] mondial în diferitele [illegible]

[illegible]

[illegible] popoare, constituind obstacole serioase în calea reali[illegible]

În condițiile dezvoltării nebunești a [illegible] cînd, practic, confruntarea deschisă între forțe cu [illegible] opuse la nivel mondial ar însemna pur și simplu [illegible] dezastru planetar, valoarea luptei psihologice, fie că este vorba de lovituri împotriva moralului, fie de o abilă [illegible] pentru dezechilibrarea inamicului, a crescut în mod considerabil.

[illegible] s-a schimbat proporțional cu scara și teatrul operațiunilor. Vastele și complexele acțiuni de dezinformare ale celui de-al doilea război mondial n-au mai corespuns cu noul tip de [illegible] cu aceeași claritate, de cele mai multe ori conflictul armat ducîndu-se în condițiile existenței unei mase de populație civilă ale cărei atitudini și sprijin constituie factori determinanți pentru rezultatul final.

Primul exemplu al unei confruntări de acest tip l-a constituit criza din Malayezia, care a întrunit majoritatea [illegible] caracteristicilor ce aveau să apară și în alte părți ale lumii. Încă de la început, acesta a fost un război în esența lui psihologic. Grupul de guerilă ce pornise lupta încerca să convingă populația civilă că va cîștiga confruntarea, spre binele [illegible] determine pe băștinași să respecte legile și să-i izoleze pe răsculați de ei.

Elementul caracteristic și foarte important [illegible] tip de [illegible] populație. De aceea, în Malayezia primele măsuri luate de către administrația civilă au constat în recrutarea a 30 000 de

[illegible] succesului l-a constituit, însă, tocmai [illegible] restul populației civile de care depin[illegible] Problema a fost rezolvată prin [illegible] ai căror locuitori au fost învățați să-și [illegible] e de apărare. Planul i-a obligat pe [illegible] să iasă la lupta deschisă, iar pe de [illegible] cîștigat o parte a populației. În plus, englezii încercat să-i învingă pe răsculați cu propriile lor arme. [illegible] de guerilă pînă în inima junglei. În timp ce ascunzătorile cunoscute erau bombardate, în restul zonei erau arun[illegible]

[illegible], au început să apară dezertorii, care [illegible] și plătiți pentru informațiile furnizate [illegible] camarazi. Promisiunea guvernului britanic [illegible] surgen[illegible] imediat [illegible]

În esență, conflictul din Malayezia constituie un exemplu tip pentru majoritatea conflictelor în care au fost implicate forțele de securitate britanice în colonii, fie că a fost vorba de revolta tribului Mau Mau din Kenya anilor '50, de criza indoneziană din 1962, dar mai ales de situația de după război din Palestina, unde elementul caracteristic l-a constituit atitudinea evident ostilă a unei bune părți a populației față de autorități.

Multe din tehnicile folosite în colonii aveau să se dovedească utile în conflictul dintre armata engleză și gruparea teroristă IRA din Irlanda de Nord. Primul pas după izbucnirea conflictului l-a constituit și aici (ca și în Cipru) încercarea de a atrage de partea [illegible] comunități [illegible] IRA însă s-a dovedit un adversar redutabil, inclusiv pe [illegible] forțele [illegible]

obligîndu-i pe englezi să ia apărarea [illegible]
[illegible]
protectoare a populației catolice. Astfel, ei [illegible]
sprijin mult mai mare din partea populației [illegible]
în mod obișnuit. Totodată, orice măsură luată [illegible]
mate în Ulster a fost prompt exploatată propagandistic [illegible]
numai în rîndul populației locale, ci în întreaga lu[illegible]

Armata a avut însă și unele succese. În perioada în care IRA se erijase în apărătoarea [illegible] lor catolicilor, [illegible]
[illegible]
în care ea constituia singura autoritate. Aceste zone [illegible] tuiau și un excelent element de propagandă, deoarece IRA se putea lăuda, la propriu și la figurat, că le apără, [illegible] convinsă că armata nu va îndrăzni să le atace de teama [illegible]
[illegible]
pe planul propagandei. Din această cauză, operațiunea împotriva zonelor de „acces interzis" a fost elaborată în cel mai mare secret. Recunoașterile au fost efectuate în mod acoperit, iar atacurile declanșate noaptea. [illegible] treaga experiența căpătată în junglă. În timpul cel mai scurt, și practic fără a întîmpina rezistență, armata a luat sub control toate zonele pe care IRA promisese să le apere cu orice preț.

În termeni psihologici, însă, războiul din Irlanda de Nord este unul de epuizare. De cele mai multe ori, armata se [illegible]
[illegible]
— prima condiție a succesului — nu poate fi decît un obiectiv de lungă durată.

În termeni strict militari, armata exercită o presiune continuă asupra adversarilor, determinîndu-i să facă [illegible] în tactica psihologică. Pe măsura ce mem[illegible]
din luptă, IRA se vede obligată să recurgă la sprijinul populației civile. În schimb, din dezgust față de violență, populația tinde să acorde tot mai puțin acest [illegible]
îngrădită, IRA își accentuează c[illegible]
proprîilor ei membri, care nu se înscriu pe [illegible]. Deși această atitudine îi poate asigura securitatea de moment, este sigur că, în perspectivă, sprijinul căpătat în acest fel va dispare. În prezent, luptele din Ulster continuă. [illegible]
unele semne [illegible]
în favoarea arm[illegible]
[illegible]
mișcări mixte antiteroriste a pus IRA într-o [illegible]

[illegible] asemenea mișcări nu poate [illegible]lui, deja în scădere ca urmare [illegible]. Această tendință este influențată și [illegible]. Sursele tradiționale de arme ale IRA, [illegible] irlandeze din America de Nord, au [illegible] atitudinea ca urmare a hotărîrii [illegible] Irlanda de a lupta cu toate mijloacele [illegible]smului. Aceasta face ca IRA să piardă sus[illegible]le de cealaltă parte a oceanului. Lipsa aces[illegible] posibilă în viitor aplicarea unor tactici deja [illegible] campanii antiteroriste.

[illegible] propagandistice ale armatei se înscriu în sfera [illegible] pentru astfel de situații. Se acționează [illegible] convingerea populației catolice de capacitatea și dorința ei de a o apăra împotriva oricărei intimidări.
[illegible]
nimi a contribuit mult la obținerea de informații utile și prevenirea, în acest fel, a multor vărsări de sînge, dar oamenii [illegible]
a avut darul de a cîștiga numeroase simpatii în rîndul popu[illegible]
[illegible]
te împotriva IRA, în așa fel încît teroriștii să piardă do[illegible]
[illegible]
acționează pentru subminarea moralului membrilor IRA
[illegible]
[illegible] răspîndirea zvonurilor despre operațiuni prost
[illegible]
avea un efect distrugător asupra unei organizații în care cir[illegible]
[illegible]
uneori, imposibilă. Un lucru e sigur: rezolvarea situației din Ulster va depinde, în ultimă instanță, și de succesul lupte[illegible]

•

Pe măsură ce războiul convențional devine din ce în ce [illegible]
[illegible] principal [illegible] confruntare. De ambele părți ale frontului, materiale de propagandă se încrucișează pe calea [illegible]
[illegible]
psihologică pură, fiecare dintre adversari se străduiește să afle cît mai multe despre forța de atac și de apărare cu care se confruntă. În acest domeniu clasicele avantaje ale sur-

[illegible]

[illegible] fără „prezența" adversaru[illegible] registrează fiecare mişcare, fiecare semnal. [illegible] au loc şi în stratosferă, la frontierele spaţiilor aeriene. Bombardiere echipate cu dispozitive de înregistrare a impulsurilor radar sînt trimise special pentru a provoca reacţia [illegible] de apărare. În afară de informaţiile [illegible] registrate cu acest prilej, se pot obţine şi informaţii valoroase despre reacţia forţelor de apărare: în cît timp de la alarmare se ridică de la sol avioanele de vînătoare, care este autonomia lor de zbor, ce echipament radar au la bord (echipajele ambelor părţi fiind instruite să facă un număr cît mai [illegible] schimbate între avion şi punctul său de control, tacticile şi manevrele aplicate, părţile slabe ale acestora etc.

Evident, odată cu trecerea timpului, dezinformarea, inducerea în eroare a inamicului devin sarcini tot mai dificile. La sfîrşitul ultimului război arabo-israelian, situaţia militară era atît de confuză, încît în multe cazuri nici măcar comandanţii de pe front nu cunoşteau poziţiile propriilor lor unităţi, cu atît mai puţin pe cele ale inamicului. Singurul care cunoştea exact situaţia era spionajul statelor care dispuneau de sateliţi de observare. Faptul că armatele şi chiar guvernele cunosc astăzi atît de multe despre mişcările şi intenţiile adversarilor lor — de la urmele unei santinele pînă la înaintarea unui regiment de tancuri, de la spaţiile goale ale unui sistem de apărare radar pînă la construirea unor noi baze de rachete — face ca posibilităţile de succes ale dezinformării [illegible]

[illegible] verificate, aceasta va fi mult mai greu [illegible] universale necesare pentru menţinerea [illegible] echilibru al destinderii, armele psihologice n-au [illegible] mai puternice şi mai importante.

ACŢIUNI POLITICE ÎN AMERICA LATINĂ

Operaţiunile de pătrundere cu agenţi în partidele comuniste şi celelalte organizaţii revoluţionare de stînga constituie [illegible] C.I.A. din străinătate. Agenţii folosiţi sînt membri ai organizaţiilor respective şi furnizează informaţii despre ele ţinînd legătura cu centrul prin diferite sisteme clandestine. Ei sînt recrutaţi prin diverse metode. Operaţiunile de acest tip beneficiază şi de sprijinul mijloacelor clasice ale muncii informative, cum ar fi filajul, interceptarea corespondenţei, ascultarea convorbirilor telefonice sau infiltrările secrete.

În afara programului de pătrundere în aceste organizaţii, rezidenţele C.I.A. coordonează şi folosirea împotriva lor a armelor psihologice şi paramilitare. Aceste procedee includ plasarea ideilor de propagandă anticomunistă în mijloacele de informare publică, compromiterea conducătorilor grupurilor de stînga în vederea arestării lor, publicarea de propagandă falsă, atribuită grupului respectiv, astfel încît aceasta [illegible] curge şi la procedee mai dure, cum ar fi organizarea de echipe de intimidare ori folosirea unor mijloace de sabotare a întrunirilor; de asemenea, se duc acţiuni în cooperare cu serviciile secrete locale, atunci cînd e nevoie de măsuri represive directe.

Acest gen de operaţiuni diferă de simpla culegere de in[illegible] activităţii C.I.A. sau guvernului american, ci cu totul altor [illegible] cerile interne ale unei ţări cu care S.U.A. întreţin relaţii diplomatice normale. Dacă adevărata natură a acestor opera-

[illegible]

foarte grave, spre deosebire de cazul simplei cule[illegible] informaţii, care, chiar descoperită, este deseori tre[illegible] de către politicieni, obişnuiţi s-o considere o [illegible] tradiţională a activităţii fiecărei ţări. De aceea, [illegible] bază în planificarea acţiunilor psihologice şi p[illegible] este „negarea plauzibilă", a cărei realizare este po[illegible] dacă de la început s-a avut grijă ca, în caz de desco[illegible] vina să poată fi aruncată asupra altcuiva decît a [illegible] real.

În acest scop, de exemplu, ziariştii, politicienii, comercianţii şi alţi autori de materiale de propagandă „cenuşie" şi „neagră"[1] nu ştiu întotdeauna de cine sînt plătiţi. Unii dintre ei ajung, totuşi, să afle acest lucru, fapt ce a determinat clasificarea lor în agenţi „ştiutori" şi „neştiutori". Procedurile C.I.A. în acest tip de operaţiuni interzic ca remunerarea agenţilor să se facă de către un cadru cu acoperire di[illegible] în scopul respectării principiului „negării plauzibile" şi în [illegible] în caz de deconspirare. Plata agenţilor este, în consecinţă, efectuată de către un cadru cu acoperire neoficială: comerciant, student, pensionar etc. De obicei, astfel de cadre ţin şi legătura cu agentul, apoi se întîlnesc cu colegii lor cu acoperire oficială, într-un mod cît mai conspirat posibil. Activitatea de propagandă este completată prin *operaţiuni de acţiune politică*, respectiv acele operaţiuni care au drept determinarea unui guvern să adopte [illegible] orientarea carierei politicienilor prin intermediul cărora se poate obţine atitudinea [illegible]

[illegible]

[1] Distincţia este cea clasică, preluată din tradiţia serviciului secret englez. C.I.A. este singurul serviciu din S.U.A. autorizat [illegible] propaganda „neagră" şi are în sarcină avizarea tuturor [illegible] ţiilor de propagandă „cenuşie".

[illegible]

[illegible] pentru S.U.A., C.I.A. [illegible] d alegerile dintr-o anumită [illegible] întreg partid politic, finanţat cu [illegible]ţilor. Aceste operaţiuni in[illegible] înfiinţarea de organisme de [illegible]ntare, sondaje de opinie, echipe [illegible]ziţiei, provocări, răspîndirea de zvonuri [illegible] celorlalţi candidaţi etc.

*

Programul de activitate al rezidenţei C.I.A. din Ecuador în perioada 1960—1963 includea, la capitolul „acţiune politică", realizarea următoarelor obiective:

1. Răspîndirea de informaţii şi zvonuri pentru contracararea propagandei antiamericane.
2. Neutralizarea influenţei de stînga în principalele organizaţii de masă şi sprijinirea înfiinţării unor organizaţii opuse.

În acest scop, se stabilea:

— [illegible] inclusiv în presă, radio şi televiziune;
— să fie sprijiniţi şi încurajaţi să combată „subversiunea [illegible]

[illegible] agenţi recrutaţi atît de rezidenţa de la Quito, cît şi [illegible]

[illegible][1]. Agentul numărul 1 al rezidenţei pentru pla[illegible] propaganda era Gustavo Salgado, considerat cel mai important ziarist şi comentator politic [illegible]

[1] La C.I.A. [illegible] conspirative ale acţiunilor şi agenţilor se for[illegible] prin [illegible] grup de două litere care identificau rezidenţa [illegible] a unor [illegible] rezultînd un nou cuvînt, denumit criptonim [illegible] EC indică ţara (Ecuador), şi ERGE înseamnă [illegible]

[illegible]
dian din Quito, cit și în provincie, fiind semnate cu numele [illegible]

[illegible]

și pentru plasarea în presă a unor materiale provenite de la alți agenți ce lucrau pentru compromiterea grupărilor de stînga. Plata lui se făcea în funcție de numărul articolelor publicate.

ECELDER. Foile volante și manifestele constituiau un important mijloc de propagandă la Quito, iar acțiunea ECELDER consta în tipărirea în secret și răspîndirea unor astfel de materiale. Agenții erau cinci frați, care, pe lîngă ocupațiile [illegible] Legătura cu ei o ținea John Noland, șeful rezidenței. Textul manifestelor era redactat de către John Bacon și apoi dat lui Gustavo Salgado pentru forma finală. Întrucît tipografia celor cinci frați era legală, pentru a nu fi deconspirată, manifestele purtau emblemele falsificate ale altor tipografii, în conformitate cu legea ecuadoriană care prevedea ca orice text tipărit să poarte [illegible] rețele de distribuție.

ECJOB. În cadrul acțiunii ECELDER era folosită o [illegible] de studenți [illegible]

[illegible] era folosită și pentru scrierea pe ziduri, [illegible] importantă de propagandă în Ecuador. Pe baza instrucțiunilor [illegible] denței, se lucra, de regulă, în primele ore ale dimineții. Acțiunea ECJOB era condusă tot de John Bacon.

ECACTOR. Cea mai importantă acțiune politică a rezidenței C.I.A. în Ecuador consta în finanțarea și direcționarea [illegible]

[illegible] ie foarte eficientă. [illegible] în defensivă. Odată [illegible]

Campania pentru înlăturarea de la putere a lui Araujo

[illegible]

tatele scontate, deoarece primul ministru se bucura de încrederea președintelui țării. Campania a continuat, fiind ela[illegible] Araujo, evitîndu-se cu grijă implicarea președin[illegible]

[illegible] după cîteva săptămîni, unul dintre cei mai buni [illegible] masă în sprijinul președintelui Velasco. Cu [illegible] a apărut un mic grup, care a început să scan[illegible] decît masa demonstranților, toate favorabile [illegible] Araujo a fost obligat să demisioneze, [illegible] președintele aflase despre „comportarea sa" de la [illegible]

[illegible] Quito a folosit din plin, în campania ce [illegible] rezultatele colegilor de la Lima [illegible] în decembrie [illegible]

mai mulți cetățeni peruani ce ar fi [illegible] cubaneză sume de bani totalizînd pînă la [illegible] tună.

Un alt document fabricat se referea la [illegible] panie a ambasadei cubaneze din Lima [illegible] poziția ecuadoriană cu privire la Protocolul de [illegible][1] [illegible] rece majoritatea opiniei publice peruane nu [illegible] mentele ca fiind autentice, rezidența a avut dif[illegible] blicarea lor. A trebuit, în consecință, să fie f[illegible] din Lima, deputat, care le-a prezentat în Congres. [illegible] au fost reluate în presă. Cubanezii au protestat, arătînd [illegible] documentele erau false, însă un fugar, fost funcționar al ambasadei cubaneze din Lima, recrutat de C.I.A., a „confirmat" autenticitatea materialelor fabricate de Direcția tehnică și, astfel, ele au constituit pretextul ruperii relațiilor diplomatice cu Cuba.

Și în Ecuador acțiunile de propagandă ale C.I.A. au determinat comentarii defavorabile Cubei. Gustavo Salgado a reluat temele și s-a ocupat de republicarea materialelor referitoare la atacul ambasadei cubaneze din Lima. Șeful „comandoului" a fost intervievat de Agenția Orbe Latino-Americano, o agenție de știri finanțată în cadrul unei acțiuni de propagandă a rezidenței C.I.A. din Santiago de Chile. În interviu, acesta a declarat că din alte documente capturate la ambasadă rezulta și folosirea de către Cuba a unor cetățeni peruani și ecuadorieni în scopul declanșării unui conflict armat între cele două țări. Conflictul ar fi urmat să faciliteze izbucnirea unei revoluții în Peru. Interviul a fost prompt comentat de către Salgado, care a cerut să fie imediat dezvăluite numele cetățenilor ecuadorieni recrutați de către cubanezi. Desigur, lista a fost fabricată tot de C.I.A., în fruntea ei figurînd la loc de cinste primul ministru, Manuel Araujo. Și „celelalte documente" la care se referea interviul erau produse tot în centrala C.I.A.

În paralel, au fost concentrate și acțiunile surselor din [illegible] ECUADOR [illegible] 22 [illegible] prima intervenție oficială a partidului conservator pentru ca guvernul să rupă [illegible] cu Cuba [illegible] pentru formarea, în același scop, a unui

[1] Tratat semnat în 1942, ce fixa frontiera dintre Peru și Ecuador, a cărui aplicare [illegible] lor ridicate de [illegible]

[illegible] Bacon a inițiat o alta, prin intermediul lui Gus[illegible] constînd în publicarea unei serii de „semnale de alarmă" cu conținut anticubanez, plasate în spațiile destinate publicității din principalele ziare. Erau texte scurte, [illegible]

[illegible] anticomunistă ale C.I.A. au [illegible] timp, și creșterea opoziției față de pre[illegible] atitudinea sa favorabilă Cubei [illegible] insista ca președintele să-și „defi[illegible] comunism", în timp ce în ziare con[illegible] „semnalelor de alarmă". Deși a luat atitu[illegible] propagandei ce „încerca să dezbine poporul, [illegible] dificultățile economice prin care trecea țara". [illegible] din urmă Velasco a ținut un discurs, în care a luat [illegible] împotriva comunismului, ceea ce l-a determinat pe [illegible] C.I.A. să mai îmblînzească campania.

[illegible] aprilie 1963, unul dintre agenții infiltrați în condu[illegible] Partidului Comunist din Ecuador a semnalat că unul [illegible] conducătorii partidului, José Maria Roura, plecase într-o [illegible] în R. P. Chineză, pentru a obține sprijin material. [illegible] această informație, rezidența a hotărît să acționeze [illegible]. Introducerea de va[illegible] era interzisă, iar Sevilla a dat asigu[illegible] va ocupa personal ca Roura să fie bine cercetat la [illegible] așteptată și revenirea în [illegible] A., Araujo, după o depla[illegible] presupus că cei doi lideri ai [illegible]

[illegible] Roura mai avea asupra sa cîteva documente și [illegible] compromițătoare. Cazul a avut o mare publicitate, mai ales că Jaime del Hierro, ministrul ecuadorian pentru securitatea internă, și el agent al rezidenței de la Quito, a „confirmat" povestea documentelor. El a declarat presei că acestea erau mai importante decît banii, deoarece confirmau unele informații deținute de el potrivit cărora Ecuadorul ar

fi fost ținta unui plan organizat vizînd [illegible] operațiuni pe scară largă de terorism și [illegible]

Del Hierro s-a interesat dacă era [illegible] Washington să certifice că banii erau falși. [illegible] îngrijorat, deoarece i se cerea atît de către presă, [illegible] avocații lui Roura să dezvăluie conținutul [illegible] Mai mult, apelul făcut de el la Consiliul de S[illegible] în considerare, ceea ce implica judecarea [illegible] banilor și a documentelor găsite asupra lui. [illegible] C.I.A. a luat măsuri de confecționare a acestor [illegible] care, chiar în cazul achitării de către tribunal, l-ar [illegible] promis pe Roura în [illegible] propriului său partid.

În aceeași perioa[illegible] a fost pregătit un document pentru a fi plasat unui alt lider comunist, Antonio Flores Benítez, ce urma să sosească tot din Cuba. Documentul trebuia să ia forma unui raport redactat de Flores și destinat șefilor săi cubanezi. Conținutul se referea la statutul și intențiile de luptă armată ale grupului condus de el. În material fuseseră incluse toate datele deținute de rezidență despre acest grup din relatările agenților, din interceptarea convorbirilor telefonice și a scrisorilor, la care se adăugau „înfloriturile" [illegible] punîndu-se accentul [illegible] agenții de pătrundere" ce-l avea, chipurile, Flores în cercul prezidențial, la arhivele [illegible] (Au fost menționate și relațiile grupului cu Araujo, ca fiind relații de tip terorist.) Raportul [illegible] unui agent Mike Burbano, care lucra sub acoperirea neoficială de reprezentant pe aeroport al companiei [illegible] — Grace Airways" și ținea [illegible] partidul comunist. Acesta l-a [illegible] originală în limba spaniolă și în terminologia folosită de grupările de stînga.

John Bacon a introdus în raport și o analiză a situației interne din Ecuador [illegible] ca disprețuitor conducerea partidului comunist pe [illegible] tendințele sale reformiste. Se [illegible] menea, aluzie la faptul că grupul primise deja [illegible] avea nevoie de alte sume pentru începerea unei campanii generale de terorism.

[illegible] ne, în memoriile sale, Philip Agee [1], agent [illegible] în America Latină modul de finalizare a acțiunii de compromitere:

[1] [illegible] the Company (C.I.A. Diary), Londra, 1974.

[illegible] Sevilla, ministrul de finanțe [illegible] lasă materialul decît mi[illegible] ales după succesul con[illegible] rat un tub de pastă de [illegible] timp de vreo trei ore [illegible] em eu la mașina și care [illegible] -a mototolit puțin cu pi[illegible]

[illegible] Sevilla, care s-a declarat gata să-l [illegible] tîrziu, în timp ce jucam golf la [illegible] sunat la telefon de către omul [illegible] succesul operațiunii. Omul își [illegible] și-l «scăpase» în bagajele lui [illegible] controla. Apoi, tot el l-a [illegible] pe. [illegible]

Mi-a fost foarte greu să-l găsesc pe del Hierro, care mi-a telefonat abia după cîteva zile și a venit să-mi dea «raportul Flores» și să-mi ceară să-i verific autenticitatea, întrucît era foarte grav. Nu puteam doar să-i arunc o privire și apoi să-l declar autentic, așa că l-am adus la birou. Cînd i-am spus șefului, l-au apucat nervii și mi-a zis că dacă nu reușeam să [illegible] foarte supărat și pe del Hierro că încercase să păstreze dis[illegible] cerut numărul de telefon al ministrului și l-a sunat chiar el, spunîndu-i furios că documentul era sigur autentic și că toți [illegible] însă grijă să înregistreze pe dictafonul său convorbirea, pentru cazul în care del Hierro s-ar fi folosit de rangul său ministerial pentru a se plînge ambasadorului.

I-am propus apoi șefului să plas [illegible] tului printr-unul din cei cinci frați [illegible] fie, care colabora și la principalul [illegible] obicei, nu plasam astfel de materiale [illegible] era cel mai rapid mod de a-l determin [illegible] publicații documentul original. Asta [illegible] compromiterea relației mele cu del H [illegible] pasa. Era convins că zilele guvernului [illegible]

[illegible]

Sevilla și del Hierro. Noi am publicat, pe [illegible] în presă textul declarației lui Sevilla în [illegible] declarație redactată pe baza materialelor ce [illegible] noi la dispoziție.

Documentul a stîrnit nu numai senzație în public, ci a determinat și disensiuni între diferitele fracțiuni ale parti- [illegible] de declanșare a unei operațiuni teroriste de anvergură, termen ce coincidea cu data fixată de sindicate pentru începerea unei greve, dată ce ne fusese comunicată dinainte de agenții noștri și pe care o includesem în raport. Anunțul oficial a apărut, însă, în același timp cu materialul și cu declarația lui Sevilla, ceea ce a dat o notă în plus de autenticitate documentului.

Printre rezultatele acțiunii s-a numărat și excluderea din partid a lui Roura, sancționarea altor lideri și chiar compromiterea secretarului general, ca urmare a vehiculării în public a ideii că informațiile ce au dus la arestarea lui Flores și Roura și cele din document nu puteau proveni decît de la conducerea partidului.

Campania noastră din lunile aprilie-iulie 1963, care a atins punctul [illegible] guvernamentale care a început să ia tot mai mult [illegible] derare posibilitatea unei lovituri militare de stat, dată fiind [illegible] junta și l-au înlăturat pe președinte, înlocuindu-l cu o juntă formată din patru persoane. Aceasta a suspendat [illegible]

[illegible] a scos partidul comunist în afara legii, [illegible] a instituit cenzura, camuflajul și a [illegible] La 31 [illegible] au recunoscut ofi- [illegible] iar șeful rezidenței a început să se întîlnească [illegible]

*

[illegible] C.I.A. din Montevideo era compusă, în peri- [illegible] -1967, dintr-un șef, Ned Holman, un adjunct, [illegible] un asistent administrativ, doi [illegible] secretare, acoperiți cu toții în secția politică a [illegible] americane. În linii mari, obiectivele și sarcinile [illegible] era însă cu totul alta, de la nivelul de dezvoltare economică pînă la contextul politic.

Capitolul referitor la acțiunile „acoperite“ (noua denu- [illegible] o capătasera acțiunile „politice“) din planul de [illegible] al rezidenței cuprindea următoarele sarcini:

1. Răspîndirea de informații și propagandă de natură să contracareze propaganda antiamericană și comunistă.

2. [illegible] influenței comuniste și de extremă stînga în principalele organizații de masă și sprijinirea înființării de astfel de organizații sub conduceri necomuniste.

[illegible]

— se vor plasa materiale de propagandă în mijloacele cele mai eficiente de comunicare locale, inclusiv presa, radioul și televiziunea;

— vor fi sprijiniți liderii democrați ai mișcărilor sindicale, de tineret și studențești, în special acolo unde aceștia pot fi determinați să combată comunismul.

Agenții și acțiunile rezidenței de la Montevideo erau:

AVBUZZ-1. Dat fiind numărul mare al cotidienelor din Montevideo, plasarea de materiale în presă era centralizată de agentul AVBUZZ-1, care avea acces la toate ziarele partidului liberal, precum și la publicațiile altor grupări politice de aceeași orientare. El îi remunera pe editorii ziarelor respective în funcție de mărimea spațiului tipografic folosit; materialele erau, de obicei, publicate ca articole redacționale, nesemnate. Responsabilul acțiunii era Gerry O'Grady, adjunctul șefului, iar legătura cu AVBUZZ-1 o ținea Brooks Read, un agent temporar al C.I.A., cu acoperire neoficială de re-

prezentant la Montevideo al mai [illegible] americane. Prin intermediul lui [illegible] [illegible] pentru republicare. [illegible] restrins.

[illegible] politice și ale presei. Il ajuta mult in acest sens și calitatea [illegible] de rezidența C.I.A. de la Santiago de Chile.

AVIATOR. Era denumirea acțiunii ce se ocupa de menținerea și dezvoltarea [illegible] impiedicarea ascensiunii forțelor de stinga [illegible] Quagliotti, se dovedea foarte activ in [illegible]

[illegible] și avea alocată o sumă de [illegible] în Montevideo pentru a [illegible]

[illegible] povestea a »explodat« pe prima pagină [illegible] dez n-a putut fi convins să treacă [illegible] s-a reușit separarea lui de escorta pe aeroport. [illegible] ziariștilor că se întoarce în Cuba deoarece se teme că [illegible] anumite persoane, neidentificate, care încercau să-l deter-

[illegible]

această conferință, articolele apărute [illegible] înțeleagă cît se poate de clar că Herna[illegible] normal, ci era rechemat din motive de [illegible]

Deși recrutarea eșuase, am reușit [illegible] întrucîtva activitatea cubanezilor. Mai mult, [illegible] a contribuit la orientarea spiritelor în direc[illegible] cu Cuba. Întrucît instrucțiunile în acest sens [illegible]

[illegible] care a adoptat rezoluția ca toate părțile mem[illegible] lațiile diplomatice cu Cuba. De patru ani de [illegible] C.I.A. [illegible] C.I.A. [illegible] practică a acestei rezoluții cu caracter de [illegible]

La Montevideo, am hotărît să folosim, în acest scop, pe lîngă ceea ce realizasem, declarațiile unui fugar cubanez, Earl Perez Freeman, despre care se credea că fusese șeful rețelei secrete cubaneze din Uruguay. Acesta ceruse recent azil politic ambasadei Uruguayului la Havana, unde trei dintre cei patru diplomați erau agenții noștri. Chiar dacă la început Freeman ar fi refuzat să vorbească, puteam scrie chiar noi un material, bazat pe cele cîteva date ce le aveam și pe multă imaginație. Puteam difuza materialul pe canalele normale, deoarece știrea despre fuga lui Perez Freeman fusese dată publicității. Era însă foarte riscant, deoarece s-ar fi putut ca Perez să fi fost trimis special pentru a ne vedea reacția, motiv pentru care, dealtfel, proiectul nici n-a fost aprobat de centrală. Așa că am continuat acțiunea de propagandă prin intermediul lui AVBUZZ-1, avînd însă grijă ca [illegible] perea relațiilor cu Cuba, să »pregătesc« raportul despre Freeman [illegible] principalul oponent al ideii de rupere a relațiilor, aveam să-l pun primul pe lista agenților cubanezi. Pînă atunci, însă, cum am spus, am organizat apariția unui flux continuu de articole în pre[illegible] necesitatea izolării Cubei. Raportul n-a mai trebuit publi-

[illegible] tiv pe liderii poli- [illegible] și de ineficienți. În [illegible] Republica Dominicană din apri- [illegible] mult rezerve față de acțiunile de [illegible] deloc intervenția de acolo. Bosch [illegible]

[illegible] dreapta, printr-o lovitură [illegible] să cîștige și mai mult [illegible] nd avea din nou posibilitatea [illegible] a sprijinului ce i-l acordau [illegible] trimis flota pentru a-l împiedica [illegible] o nouă revoluție în stilul [illegible] servită drept explicație. Uruguayenii [illegible] nimic, iar demonstrațiile antiamericane [illegible] străzile capitalei. AVBUZZ-1 risca să se [illegible] să plaseze propaganda, așa cum ne cerea [illegible] a justifica invazia ca fiind determinată de [illegible] care se aflau viețile americanilor și ale altor străini din Republica Dominicană, ca urmare a in[illegible] constituționaliste sub controlul comuniștilor. [illegible] merg și eu la fața locului, dar șeful nu m-a [illegible] mișcarea nu căzuse sub influența co[illegible] aplicată doctrina Johnson : »Revoluțiile [illegible] instaurarea unui guvern comunist înce-

[illegible] pe Bosch la putere, [illegible] interesele americane din [illegible]

[illegible] dar mișcarea lui Bosch propriu-zisă era controlată de noi, nu comuniști. Numai că, în acest caz, se intervenise [illegible]

În august 1965, în Uruguay a fost convocat de către sindicate un congres al poporului, ce se desfășura cu mare succes. Participarea era foarte largă, incluzînd și multe grupări necomuniste care propuneau soluții pentru rezolvarea gravelor probleme economice ale țării. Acest mare succes nu putea fi trecut cu vederea, așa că am început prin AVBUZZ-1 o puternică campanie de propagandă, calificînd această manifestare ca pe un exemplu clasic al tacticii comuniste de unificare a tuturor forțelor, ceea ce, evident, nu era adevărat. Tot prin AVBUZZ-1, am tipărit și un manifest «negru», în numele congresului, cerîndu-le tuturor uruguayenilor să declanșeze o grevă insurecțională prin ocuparea imediată a locurilor lor de muncă. Am distribuit mai multe mii de exemplare din acest manifest, provocînd reacții furioase din partea organizatorilor congresului, dar campania a continuat.

Pe aceeași linie am acționat și în cazul conferinței studențești desfășurată la Montevideo, în noiembrie 1965, sub auspiciile U.I.S. (Uniunea Internațională a Studenților). Prin același AVBUZZ-1, am plasat în presă comentarii în care conferința era înfățișată ca fiind finanțată și dirijată de sovietici [illegible] cerut la Direcția serviciilor tehnice din centrală să se confecționeze [illegible]

[illegible] a propus în parlament ruperea relațiilor diplomatice cu U.R.S.S. Centrala a fost en-

[illegible] care se ocupau cu «activitatea în [illegible] apoi s-a apucat să caute prin dosare [illegible]

[illegible] secret uruguayan a primit un [illegible] arăta prea rău ca rod [illegible] unică și care includea suficiente in[illegible] pentru a putea face întregul text plau[illegible]

Pregătisem textul avînd în intenție nu numai justifi[illegible] sovieticii și scoaterii în afara legii [illegible] și a activității de propagandă în general. Heber afirmase în public că avea suficiente dovezi pentru a sprijini propunerea de rupere a relațiilor, așa că [illegible] să i-l atribuim acestuia. Astfel s-ar [illegible] s-ar fi pregătit atmosfera, materialul [illegible] fi reluat și de celelalte rezidențe din zonă, ca de exemplu Buenos Aires și Rio de Janeiro.

La acest document am adăugat, pentru a folosi materia- [illegible]

de amestecul sovietic în desfășurarea confer[illegible] am publicat-o într-un ziar de mare tiraj, tot [illegible] sub titlul «Documente pentru ruperea relațiilor cu [illegible]». Dezmințirea a venit imediat din partea liderului a cărui natură fusese falsificată, dar nu a avut efect. [illegible] AVBUZZ-1 a aranjat ca un alt redactor, de la o [illegible] denteasca înaintată de noi, să-și asume [illegible] pentru a nu compromite marele cotidian.

Problemele economice au împiedicat, însă, guvernul uruguayan să dea publicității raportul Heber și să rupă relațiile cu U.R.S.S., deși propaganda noastră a continuat în același sens, recurgînd la inventarea a tot felul de «organizații» care «cereau» în presă, prin intermediul lui AVBUZZ-1, ruperea relațiilor.

La începutul anului 1966, toate rezidentele C.I.A. din emisferă au fost angrenate într-o campanie de propagandă pentru contracararea Conferinței tricontinentale care avea loc la Havana. Ni se ceruse să trimitem agenți la această conferință, dar noi nu aveam oameni potriviți la Montevideo, așa că ne-am mărginit la propaganda din presă. Cum era de așteptat [illegible] problemele antiimperialismului, anticolonialismului și solidarității în domeniile economic [illegible] de eliberare. Noi aveam două teme principale: demascarea conferinței ca un instrument de subversiune controlat de serviciile de securitate sovietice și amenințarea cu contramăsuri pe pl[illegible]. S-a urmărit, de asemenea, crearea de disensiuni în rîndul diferitelor organizații participante.

Organizarea conferinței și, din nou, raportul Heber au fost folosite ca instrument [illegible] studentesc. De [illegible] țară a unei persoane ce preconiza răsturnarea prin forță a guvernului, ori unele interpretări [illegible]. Pe această bază, s-a trecut la expulzarea atașaților comerciali nord-coreeni. Cît despre ceilalți, am in-

[illegible] reprezentanților comuniști. Expulzările au con- [illegible] și în campania de propagandă».

CĂUTÎND DUȘMANI ÎN ANGOLA

[illegible] privind metodele și practicile dezinformării [illegible] ate ca urmare a explo- [illegible] prin mijloace ile- [illegible] Stockwell [illegible] reproducem cîteva pasaje mai interesante:

„Cînd șeful pentru operațiuni al Direcției Africa mi-a [illegible] F.N.L.A. [illegible] U.N.I.T.A. [illegible] M.P.L.A. [illegible] special pentru realizarea acestui program [illegible]

[1] Cele trei principale mișcări de eliberare din Angola, care urmau [illegible] prezente în alegeri [illegible] independent al țării erau:

— Mișcarea Populară pentru Eliberarea Angolei (M.P.L.A.), condusă [illegible] Agostinho Neto, de orientare [illegible]

— [illegible] pentru Independența Totală a Angolei, [illegible] Savimbi [illegible]

[illegible] de lumi. Peste noapte, un birou mic și prăfu[illegible] [illegible] porară, poate deveni un viespar care să dea de lucru la [illegible] oameni. În 1960, un astfel de birou ce se ocupa de mai [illegible] [illegible] [illegible]frica, Secția Congo. În mod normal, un asemenea grup [illegible] gram paramilitar serios, este condus de un GS 16 [1], secondat de un GS 15 cu vechime, și dispune de un efectiv de 25–100 de oameni, dintre care cel puțin șase ofițeri operativi pentru a redacta telegramele și corespondența, pentru a asista la interminabilele ședințe de analiză și a îndeplini numeroasele misiuni individuale ce apar pe parcurs.

În timp ce eu mă gîndeam la toate acestea, șeful îmi spunea că urma să devin nici mai mult, nici mai puțin decît șeful Grupului special Angola, un GS 14 pe funcție de GS 16. Evident, misiunea promitea o carieră strălucitoare, dacă totul ieșea bine. Dacă nu, adică dacă operațiunea era descoperită și atacată în public, nu aveam cum să ies întreg din afacere. Șeful mi-a răspuns la această obiecție că și el avea unele îndoieli; se hotărîse să stea cît mai departe de [illegible] șefului Direcției Africa, Carl Bantam, și a locțiitorului său, Jim Potts. Mi-a sugerat să mă acopăr cît puteam, să consemnez totul în scris și sub semnătura cel puțin a lui Potts.

Carl Bantam, pe care l-am văzut după aceea, mi-a spus [illegible] Henry Kissinger [illegible] [illegible] contracara pe sovietici oriunde aceștia aveau vreo influență, Angola în sine neavînd o importanță prea mare pentru interesele politice, economice sau militare [illegible]. Mi-a mai spus că pentru a scăpa de acest program, el încercase să iasă la pensie dar, la numai 47 de ani [illegible]

[illegible]

[1] [illegible] ierarhia ofițerilor este fixată printr-un grup de [illegible] grad din armată. Astfel [illegible] echivalent cu gradul de general-maior, iar GS 15 cu cel de colonel.

care cuprindea operațiunile posibile ale S.U.A. în [illegible] F.N.L.A. [illegible] M.P.L.A. [illegible] noul [illegible] acestea [illegible]

a) sprijin financiar limitat pentru activitatea politică a [illegible] două mișcări;

b) [illegible] lioane de dolari);

[illegible] bani și material pentru a asigura superioritatea liderilor celor două mișcări susținute de noi în [illegible] M.P.L.A. [illegible]

d) sprijin suficient pentru a menține timp de un an su[illegible] armatelor F.N.L.A. și U.N.I.T.A. (cost estimativ [illegible]

Nu se menționa a cincea variantă, și anume neamestecul [illegible] se făcuse nici un demers, nici la O.U.A., [illegible] pe plan bilateral pentru a-l împiedica [illegible] problema riscurilor, menționînd că [illegible] că vor respecta embargoul [illegible] vînzărilor de arme în Angola. Afirma[illegible] «un ajutor masiv» acordat din Zair [illegible] mare rău. În schimb, o scurgere de [illegible]tr-o sursă oficială americană ar fi însemnat [illegible]

La 31 iulie 1975, adică a doua zi după ce fusesem numit [illegible] Angola. Armele proveneau din depozitele C.I.A. din San [illegible] (Texas) [illegible]

[illegible]

atunci cînd trebuie conspirată prezența americană. O și mai bună securitate poate fi obținută prin încheierea de contracte cu firme internaționale care achiziționează arme din Europa și subcontractează independent asigurarea transportului lor în zonă. Uneori, C.I.A. folosește armament american scos din uz, argumentînd că după cel de-al doilea război mondial au rămas în lume atîtea arme încît acestea nu mai pot fi atribuite cu certitudine S.U.A. Pentru Angola ni s-au alocat [illegible]

[illegible] de la Kinshasa și forțele armate zaireze. De cîteva ori am [illegible]

[illegible] pecunia în sinteze [illegible] informațiilor, secretare și asistenți. Aveam mînă [illegible]

[illegible]

[illegible] împotriva sovieticilor, constînd în plasarea în circuitul [illegible] a unor manifeste provenind aparent de la aceștia. Eu [illegible] să văd personal manifestul înainte de punerea lui în circuit, crezînd că plasarea se va face la modul subtil ; dar nici eu și nici vreun alt specialist pe spațiu n-am văzut [illegible]sul, decît cînd el a apărut în cutiile poștale din Bujumbura. Manifestul [illegible]

[illegible] reprezenta o minoritate nepopulară, dar scăpaseră din vedere faptul că această impopularitate avea o cauză strict rasială : conducătorii țării provenind din tribul minoritar Tutsi, [illegible] amenințat de pericolul revoltei maselor tribului [illegible]

[illegible] Sanders de la Acțiuni acoperite, care fabrica planuri de propagandă pentru a demasca amestecul sovietic [illegible]

[illegible] introducerea unei a patra forțe în Angola. Trebuie să facem un al patrulea front de eliberare, care să [illegible] la unirea forțelor și să demaște amestecul sovietic !

— Și de unde luăm oameni pentru front ?

— Exilați angolezi — studenți. S... să-i botezăm „Frontul Angolez al F...”

— Bubba, dacă folosești ... America toată lumea o să-și dea ... N-o să-i bage nimeni în seamă

— Atunci găsim unii în Europa. N-au ... terul S.U.A. O să creadă că sînt finanțați ... bogați. Găsim niște angolezi care chiar ... soluție pașnică și-i punem la lucru din S... zilia. Poți să-mi găsești cîțiva portughezi ...

... cial Portugalia

Apoi a continuat :

— Am să-i folosesc și pe Rodriguez și pe Jimmy Manus. Toți n-au ei ce face. Mai e și Bryan Cassidy la New York și ... cîteva luni. El e excelent în treburi de-astea

Rodriquez, Manus și Cassidy erau ziariști care-și suplimentau veniturile lucrînd pe bază de contract cu C.I.A. Ray Ch... era un GS 14 specializat în acțiuni acoperite

— Toți pentru al patrulea front, Bubba ?

— ... nu ! Dar trebuie să aranjăm cu F.N.L.A. să țină o conferință de presă la Kinshasa, iar U.N.I.T.A. una la Lusaka. Avem în ambele locuri reporteri buni și ... supere dacă plasăm niște articole în ...

O să avem nevoie ... Lisabona, New York ... -Iaphoenix-, ca pasărea acee...

... să cred, «Phoenix» fusese denumirea con-...

... «Phoenix»". M-a privit încurcat, apoi s-a luminat la față :

— Atunci, o să-i spunem «Iacadence» !

În scurt timp, grupul special a căpătat formă, avînd o ... paramilitari ... de ... ture și asistenți. Lucrînd ore ...

... cu ministrul de externe ... Washington Post d...

... războiul era complicat, pre-...

...N.I.T.A. erau sprijinite de vreo 13 state apar- ... sistemelor sociale, pe parcurs, majoritatea ... să-și schimbe orientarea, trecînd de par-...

... prin mesaje trimise de Departamentul de ... C.I.A., care le cereau să se folosească ... disponibile în țările de acreditare pentru ... guvernele respective să ia măsuri împotriva ...

La început, liderii africani n-au știut despre sprijinul ... prin Ki...

... operațiuni inteligente, destinate să sprijine pe plan propagandistic eforturile militare ale agenției. El a procurat o ... din Kinshasa și a redactat niște manifeste care au fost aruncate din avion chiar deasupra Luandei controlate de M.P.L.A. ... aceste manifeste a fost citit punct cu punct la ... de radio Luanda, chiar a doua zi, provocînd hazul ... antenelor C.I.A. din Africa

O altă istorie fabricată la Lusaka acuza soldații cubanezi ... comitere de atrocități, în articole care au apărut regulat, ...

... întors în centrală la puțin timp după ... lucreze la un «material alb», pe care

F.N.L.A. urma sa-l prezinte la [illegible]
Un astfel de material se carac[illegible] lui nu este ascunsă. F.N.L.A. putea re[illegible] nitatea documentului, iar rolul C.I.A. [illegible] Sand[illegible] informații despre transporturile de [illegible] M.P.L.A. [illegible] cluzind fotografii luate de ziariștii noștri care vizitasera [illegible] grupul special a transpus textul [illegible] soană cultivată la Kinshasa, dar nu și la Paris.

[illegible] placea așa ceva. Il superviza in[illegible] parametrul. Amîndoi s-au certat în legatura cu hirtia, cu caracterele mașinii, cu forma textului și cu paginația. Produsul final a fost tiparit pe o hirtie mai groasă, la fel cu cea folosită în tipografiile din Kinshasa, iar mașinile de multiplicat erau de același tip cu cele de acolo.

Materialul abia ieșise de sub tipar, cînd delegații F.N.L.A. au ajuns la New York pentru a duce muncă de influență la O.N.U. N-aveau nici un ban. Bubba Sanders a închegat la iuțeală un colectiv special, căruia i-a fixat cartierul general într-un hotel din Manhattan și care coordona de acolo operațiunea de propagandă asupra O.N.U. Zilnic, ofițerii de la New York le dădeau delegaților bani și le elaborau strategia pentru intîlnirile cu reprezentanții de la Națiunile Unite și cu ziariștii din New York. La rîndul lor, delegații [illegible] Altii au făcut și un tur al Africii cu el, distribuind, apoi, copii pînă și chinezilor.

Reprezentanții U.N.I.T.A. au venit și ei la New York. Deși nu aveam pregătit un material special pentru ei, ofițerii lui Bubba Sanders le-au dat și lor bani și sfaturi. Mult mai capabili decît cei de la F.N.L.A., reprezentanții U.N.I.T.A. au început să-și creeze legături folositoare. Ambele delegații nu aveau alte informații din zona de conflict în afară de ceea ce le dădeam noi. Organizasem ca știrile și materialele de propagandă să fie trimise direct de la rezidentele din [illegible] New York [illegible]

[illegible] aflam oare pe un teren [illegible] a face propaganda în presa [illegible] usese avertizată că nu avea [illegible]

[illegible] însă, baza de la New York m-a anunțat [illegible] U.N.I.T.A. voiau să vină la Washington pentru [illegible] și persoane din Administrație și mi-a [illegible]. Am trimis o telegramă la New York în care [illegible] că munca de influență desfășurată de agenții C.I.A. [illegible] interzisă pe teritoriul S.U.A. Cu toate acestea [illegible] peste capul meu, deplasarea s-a și efe[illegible] de la New York și că Jim Potts inghițise [illegible] cu ofițerul de legătură al celor doi de[illegible] și o soluție la problema conspirării [illegible] C.I.A. din cauză, fondurile pentru che[illegible] [illegible]ricani urmau să le parvină prin intermedi[illegible] [illegible]e. La început, ofițerul de legătură a refuzat [illegible] greoi pentru micile sume de aproximativ [illegible] puteau fi strecurate foarte simplu delegaților la fiecare două-trei zile. Potts a insistat, însă, și grupul special a trebuit să organizeze acest sistem, instruind atît [illegible] la New York, cît și rezidentele de la Lusaka, Kin[illegible] Europa. Delegații au fost și ei instruiți să-și des[illegible] conturi la niște bănci europene, iar ofițerii C.I.A. cu probleme financiare din Europa urmau să vireze periodic în aceste conturi sume de bani. Astfel C.I.A. putea să nege în mod plauzibil că finanțase propagandiștii cuiva în S.U.A.

Aranjamentul a continuat pe toată durata programului [illegible] după închiderea sesiunii Adunării Generale a O.N.U. Delegații U.N.I.T.A. s-au dovedit foarte eficienți, reușind să [illegible] funcționari de la Departamentul de Stat și de la Casa Albă, congresmeni și ziariști. Ofițerii de legătură au [illegible]
C.I.A., deși unele din vizite au fost consemnate în notele de

convorbiri inlocuite de către [illegible]
mentul de Stat și de la Casa [illegible]
știe că fuseseră vizitați chiar de [illegible]

Angola erau [illegible]

Dealtfel, noi am plasat [illegible]
americane de comunicare în masă. Un [illegible]
agenți de-ai noștri din Europa despre [illegible]
[illegible]
care a propus difuzarea lui în S.U.A. [illegible]
bată, iar filmul a rulat parțial chiar la [illegible]

Altă dată una din rezidentele [illegible]
trimis la Washington un ziarist cu un [illegible]

[illegible]

nu sprijinise militar nici una din cele trei [illegible]
manifesta îngrijorarea în [illegible]
Aceasta din urmă a fost [illegible]
tamentul de Stat [illegible]

Securitatea noastră în teren începea și ea să sufere, deși încă bună. [illegible]
noastre în zona de conflict și puteam închide [illegible] pentru orice ziarist în afara celor recrutați de noi. Totuși, un

[illegible] propaganda[illegible]

[illegible] noi a războiului propagandistic și politic. Rezidenț[illegible]
din Lusaka n-a putut inventa împotriva adversarilor noștri
nimic mai dezastruos decît era pentru noi dezvăluirea
[illegible] lor cu Africa de Sud, detestată de întreaga Africă neagră
[illegible] a știrii, Nigeria, gigantul economic al Africii

[illegible] a mai sprijine U.N.I.T.A., acordînd M.P.L.A. 20 de

[illegible] americane din Lagos. Au urmat Tanzania [illegible]

ÎN LOC DE CONCLUZIE

„Din punctul de vedere al unui şahist, avea să declare John Stockwell într-o scrisoare deschisă în care explica motivele demisiei sale de la C.I.A., intervenţia în Angola a fost o greşeală copilărească. În iulie 1975, M.P.L.A. era evident pe punctul de a ciştiga, fiind considerată de o serie de oficialităţi americane drept mişcarea cea mai îndreptăţită să conducă Angola, şi nu era ostilă S.U.A.; C.I.A. a cheltuit 31 de milioane de dolari pentru a împiedica victoria M.P.L.A., care însă a ciştigat net după numai şase luni, în deplina aprobare a lumii a treia şi cu sprijinul mai multor şefi importanţi ai unor state africane.

În acelaşi timp, Statele Unite au fost serios discreditate, deoarece au intervenit militar, în secret, în afacerile africane, s-au aliat cu Africa de Sud şi au pierdut partida".

Serviciul de spionaj american nu a renunţat însă la metodele războiului psihologic şi ale dezinformării, chiar dacă acestea au avut nu o dată efecte catastrofale, atît în ce priveşte poziţia S.U.A. pe arena internaţională, cît şi însăşi situaţia C.I.A. pe scena politică internă americană. Se cunoaşte astfel cazul intervenţiei de lungă durată a serviciului de informaţii american în viaţa politică chiliană în perioada 1964—1973. Vom menţiona doar că, potrivit memoriilor fostului director al agenţiei, William Colby, „încă din 1963, C.I.A. întreprinsese, în cadrul unui program asemănător celui din Italia anilor '50, susţinerea forţelor politice care, în Chile, se opuneau luării puterii de către comunişti. Cu ocazia alegerilor din 1964, C.I.A. cheltuise vreo trei milioane de dolari pentru asigurarea victoriei în alegerile prezidenţiale a democratului creştin Eduardo Frei. În anii următori, agenţia a angajat fonduri şi mai importante pentru a-l susţine pe Frei împotriva stîngii chiliene conduse de Salvador Allende, fonduri destinate în special propagandei şi sprijinului electoral. Cu ocazia alegerilor din 1970, Consiliul Naţional de Securitate al S.U.A. a luat hotărîrea, oarecum ridicolă, de a însărcina C.I.A. să organizeze o vastă campanie de propagandă împotriva candidaturii lui Allende, fără însă a susţine pe nici unul dintre ceilalţi doi concurenţi... Jumătate de milion de dolari alocaţi a fost aruncată pe fereastră" din moment ce se nesocotise un principiu cunoscut şi aplicat de orice organizator american de campanii electorale şi anume că „nu baţi pe cineva în alegeri atunci cînd nu-l opui pe nimeni".

După alegerea lui Salvador Allende ca preşedinte în Chile, C.I.A. a continuat să finanţeze operaţiunile de propagandă internă împotriva acestuia, conform ordinelor primite direct de la preşedintele Nixon, cheltuind în acest scop între 1971—1973 suma de şase milioane de dolari. Se cunoaşte „rezultatul" acestei acţiuni acoperite: lovitura militară de stat din 1973, asasinarea preşedintelui Allende şi instaurarea regimului Pinochet, una din cele mai aspre dictaturi de pe întregul continent latino-american.

Semnificativă este însă opinia lui Cord Meyer, vechi cadru C.I.A., singurul distins de trei ori cu cea mai înaltă decoraţie destinată cadrelor americane de informaţii (Distinguished Intelligence Medal), potrivit căreia, activitatea C.I.A. în Chile a însemnat un „succes", deoarece a fost dusă „în mod constant pe o perioadă mai lungă de timp".

Importanţa pe care „acţiunea acoperită" o are în cadrul atribuţiilor C.I.A. a crescut în ultima vreme, ceea ce reflectă predilecţia serviciului secret american pentru armele propagandei şi dezinformării, cu toate rezultatele cel puţin îndoielnice pe care folosirea lor le-a avut pentru politica externă americană. „Culegerea de informaţii şi acţiunea acoperită nu sînt compartimente separate, notează Cord Meyer. Un agent de informaţii bine plasat poate adesea avea o folositoare influenţă politică, iar un agent de acţiune acoperită dintr-un anumit partid politic se află adesea într-o foarte bună poziţie pentru a furniza informaţii semnificative privind intenţiile de viitor ale adversarului".

Remarca fostului cadru de conducere al C.I.A. conform căruia, chiar după investigaţiile efectuate de Congresul S.U.A. asupra activităţii agenţiei, „posibilităţile C.I.A. de a acţiona acoperit au rămas teoretic intacte" trebuie interpretată în acest context şi ca un indiciu cu privire la intenţiile de viitor ale agenţiei de a folosi metodele dezinformării şi subversiunii ideologice pe termen lung şi pe scară largă. Referindu-se în acest domeniu la activitatea posturilor de radio „Europa liberă" şi „Libertatea" (citate şi de Philip Agee în memoriile sale ca „operaţiuni de propagandă cenuşie" ale C.I.A.), Cord Meyer, care a avut un timp şi sarcina de a le coordona, menţionează în memoriile sale că serviciul de spionaj american „elabora şi controla orientarea politică a emisiunilor", dînd directive anuale specifice pentru fiecare ţară, completate,

atunci cînd se impuneau, de ordine zilnice. În fiecare lună, C.I.A. examina prin sondaj emisiunile unei zile pentru a găsi și corecta greșelile de ton și conținut. De multe ori, C.I.A. a propus folosirea posturilor de radio în campanii de dezinformare împotriva liderilor comuniști.

Așa cum apare descrisă de Cord Meyer, activitatea prezentă a celor două posturi de radio ne demonstrează că, în fond, metodele subversiunii ideologice n-au evoluat în mod spectaculos de pe vremea lui G.S. 1 și Atlantiksender : „...posturile culeg o mare cantitate de informații esențiale pentru elaborarea știrilor și comentariilor. Stațiile de supraveghere din R.F.G. înregistrează și traduc emisiunile tuturor posturilor de radio din țările vizate. Echipe de cercetători adună și îndosariază toate ziarele și publicațiile din aceste țări. Au fost înființate birouri în marile orașe occidentale pentru interogarea călătorilor și fugarilor... Ziariștii, cercetătorii și diplomații occidentali au început să facă o practică din a se informa la München înaintea unei deplasări în țările socialiste, iar după aceea din a schimba păreri cu consilierii politici americani ai posturilor. Rolul nostru (al C.I.A. — n.n.) era să luăm «crema» acestei avalanșe de informații și s-o trimitem operativ la Washington".

În partea finală a memoriilor sale, Cord Meyer preconizează pentru viitor un rol sporit acestor posturi în îndeplinirea sarcinilor ce revin C.I.A. în cadrul politicii administrației americane, ale cărei mari direcții se pot regăsi în eseul fostului președinte Richard Nixon, „Adevăratul război" : „Nu trebuie să ne dăm înapoi de la războiul propagandistic... trebuie să revitalizăm Radio Europa liberă și Radio Libertatea și să înființăm organisme asemănătoare în alte zone ale lumii a III-a". Să fie acesta oare un efect al tristei experiențe personale a fostului președinte cu ocazia scandalului „Watergate", cînd mijloacele de comunicare în masă americane au avut un rol decisiv în scoaterea sa din funcție ?

Revenind la subversiunea ideologică în țările socialiste, se cuvine amintit aici rolul mai important decît înainte pe care Cord Meyer consideră că-l vor avea cele două posturi de radio într-un cadru general de „proliferare a disidenței : funcția lor va fi aceea de a asigura comunicarea între diferite grupări izolate, prin popularizarea activității lor. Un text (disident — n.n.) scris în secret, care circulă într-un cerc restrîns de oameni, scos prin fraudă (prin intermediul unui diplomat sau ziarist străin) în Occident, poate fi retransmis, ajungînd astfel la milioane de oameni care altfel nu l-ar fi cunoscut". Desigur, lipsa unor asemenea texte, după cum s-a putut remarca din memoriile lui Philip Agee, nu constituie un obstacol, din moment ce ele pot fi oricînd „fabricate".

CUPRINS

Redactor: mr. IOAN CHILOM
Tehnoredactor: RADU STOIAN
Corector: CÂRSTOIU DAN

Comanda nr. S/50477 Dat la cules: 15.06.1982
R. M. nr. 045/1982 Bun de tipar: 06.09.1982
Lucrarea conține 80 pagini